

Federaal Planbureau

Economische analyses en vooruitzichten

Bureau fédéral du Plan

Analyses et prévisions économiques

WORKING PAPER 2-16

Een economische analyse van de sector van alcoholische dranken in België

Une analyse économique du secteur des boissons alcoolisées en Belgique

Januari/Janvier 2016

Luc Avonds, la@plan.be, Caroline Hambÿe, ch@plan.be,
Bart Hertveldt, bh@plan.be, Bart Van den Cruyce, bv@plan.be

Kunstlaan 47-49 – Avenue des Arts 47-49
1000 Brussel – 1000 Bruxelles

e-mail: contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut.

Het FPB voert beleidsrelevant onderzoek uit op economisch, sociaal-economisch vlak en op het vlak van leefmilieu. Hiertoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, onderzoekt het aanneembare toekomstscenario's, identificeert het alternatieven, beoordeelt het de gevolgen van beleidsbeslissingen en formuleert het voorstellen.

Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen. Het FPB zorgt voor een ruime verspreiding van zijn werkzaamheden. De resultaten van zijn onderzoek worden ter kennis gebracht van de gemeenschap en dragen zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

url: <http://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

Publicaties

Terugkerende publicaties:

Vooruitzichten

Planning Papers (laatste nummer):

Het doel van de "Planning Papers" is de analyse- en onderzoekswerkzaamheden van het Federaal Planbureau te verspreiden.

114 Administratieve lasten in België voor het jaar 2012

Chantal Kegels - Februari 2014

Working Papers (laatste nummer):

1-16 Improving the Stability and Growth Pact by integrating a proper accounting of public investments: a new attempt

Henri Bogaert - Januari 2016

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Philippe Donnay

Wettelijk Depot: D/2016/7433/2

Le Bureau fédéral du Plan

Le Bureau fédéral du Plan (BFP) est un organisme d'intérêt public.

Le BFP réalise des études sur les questions de politique économique, socio-économique et environnementale. À cette fin, le BFP rassemble et analyse des données, explore les évolutions plausibles, identifie des alternatives, évalue les conséquences des politiques et formule des propositions.

Son expertise scientifique est mise à la disposition du gouvernement, du parlement, des interlocuteurs sociaux, ainsi que des institutions nationales et internationales. Le BFP assure à ses travaux une large diffusion. Les résultats de ses recherches sont portés à la connaissance de la collectivité et contribuent au débat démocratique.

Le BFP est certifié EMAS et Entreprise écodynamique (trois étoiles) pour sa gestion environnementale.

url : <http://www.plan.be>

e-mail : contact@plan.be

Publications

Publications récurrentes :

Les perspectives

Planning Papers (le dernier numéro) :

L'objet des " Planning Papers " est de diffuser des travaux d'analyse et de recherche du Bureau fédéral du Plan.

114 Les charges administratives en Belgique pour l'année 2012

Chantal Kegels - Février 2014

Working Papers (le dernier numéro) :

1-16 Improving the Stability and Growth Pact by integrating a proper accounting of public investments: a new attempt

Henri Bogaert - Janvier 2016

Reproduction autorisée, sauf à des fins commerciales, moyennant mention de la source.

Éditeur responsable : Philippe Donnay

Dépôt légal : D/2016/7433/2

Federaal Planbureau

Kunstlaan 47-49, 1000 Brussel
tel.: +32-2-5077311
fax: +32-2-5077373
e-mail: contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Bureau fédéral du Plan

Avenue des Arts 47-49, 1000 Bruxelles
tél. : +32-2-5077311
fax : +32-2-5077373
e-mail : contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Een economische analyse van de sector van alcoholische dranken in België

Une analyse économique du secteur des boissons alcoolisées en Belgique

Januari/Janvier 2016

Luc Avonds, la@plan.be, Caroline Hambjé, ch@plan.be,
Bart Hertveldt, bh@plan.be, Bart Van den Cruyce, bv@plan.be

Abstract – In deze paper wordt een analyse gemaakt van het belang van de sector van alcoholische dranken voor de Belgische economie, met een bijzondere focus op bier. Vooreerst wordt een beeld gegeven van het recente verloop van de productie, de in- en uitvoer en het binnenlands verbruik van alcoholische dranken. Die analyse op productniveau wordt aangevuld met een bespreking van de bedrijfstak van de vervaardiging van alcoholische dranken, waarbij de productie, de toegevoegde waarde, de investeringen en de werkgelegenheid aan bod komen. Tot slot worden op basis van de input-outputtabellen van 2010 de productie-, inkomens- en werkgelegenheidsmultiplicatoren gepresenteerd en wordt de totale bijdrage aan het Belgische bbp en de werkgelegenheid berekend van de integrale productie- en distributieketen van geproduceerde en ingevoerde alcoholische dranken.

Abstract – Ce Working Paper dresse l'analyse de l'importance du secteur des boissons alcoolisées dans l'économie belge, en mettant un accent particulier sur la bière. Il décrit, dans un premier temps, l'évolution récente de la production, des importations et exportations et de la demande intérieure de boissons alcoolisées. Cette analyse au niveau des produits est ensuite complétée par une étude de la branche des boissons alcoolisées, dans laquelle les volets production, valeur ajoutée, investissements et emploi sont abordés. Enfin, partant des tableaux entrées-sorties de 2010, les multiplicateurs de production, de revenu et d'emploi sont calculés, de même que la contribution totale au PIB belge et à l'emploi, de l'ensemble de la chaîne de production et de distribution des boissons alcoolisées produites et importées en Belgique.

Abstract – This paper analyses the importance of the production of alcoholic beverages for the Belgian economy, with a particular focus on beer. First, the paper provides an outline of the recent development of production, imports, exports and domestic use of alcoholic beverages. This product analysis is complemented by a study of the branch of alcoholic beverages in which production, added value, investments and employment are discussed. Finally, production, revenue and employment multipliers are calculated using the input-output tables for the year 2010, as well as the total contribution of the whole production and distribution chain of the produced and imported alcoholic beverages to Belgian GDP and employment.

Jel Classification – C67, F14

Keywords – Alcoholische dranken, productanalyse, bedrijfstakstudie, input-output analyse

Inhoudstafel - Table des matières

Synthese	1
Synthèse	5
1. Inleiding	9
2. Analyse op productniveau	10
2.1. De evolutie van de productie van alcoholische en enkele andere dranken	10
2.2. Vraag en aanbod op de biermarkt	11
2.3. Het binnenlands verbruik van bier in vergelijking met andere dranken	13
2.4. De in- en uitvoer van alcoholische en andere dranken	14
2.4.1. De globale evolutie van de in- en uitvoer en het handelssaldo per drankengroep	14
2.4.2. De uitvoer volgens het land van bestemming	17
2.4.3. De invoer volgens het land van oorsprong	20
3. Analyse de la branche des boissons alcoolisées	24
3.1. Remarque préliminaire sur les comptes nationaux	24
3.2. Évolution de la production et de la valeur ajoutée	24
3.3. Évolution des investissements	26
3.4. Evolutie en samenstelling van de werkgelegenheid	27
4. Input-output analyse van de productie van en de vraag naar alcoholische dranken	32
4.1. De input-outputtabellen	32
4.2. Les multiplicateurs de la demande finale	33
4.2.1. Les multiplicateur de production et de revenu	33
4.2.2. Les multiplicateurs d'emploi	35
4.3. Berekening van de bbp-bijdrage van de vervaardiging van en van de vraag naar alcoholische dranken	37
4.3.1. Principes	37
4.3.2. De resultaten	38

Lijst van tabellen

Tabel 1	Bijdrage van de productie van alcoholische dranken tot het bbp en de werkgelegenheid	38
Tabel 2	Bijdrage van de distributie van in België geproduceerde alcoholische dranken tot het bbp en de werkgelegenheid	40
Tabel 3	Bijdrage van de distributie van ingevoerde dranken tot het bbp en de werkgelegenheid	42
Tabel 4	Totale bijdrage van de productie en distributie van alcoholische dranken	44

Lijst van figuren - Liste des graphiques

Figuur 1	De Prodcom-productie van alcoholische en andere dranken van 2008 tot en met 2013	11
Figuur 2	De productie, uitvoer, invoer en het binnenlands verbruik van bier in miljoen euro	12
Figuur 3	Het binnenlands verbruik van alcoholische en andere dranken tussen 2008 en 2013	13
Figuur 4	De evolutie van de uitvoer van alcoholische dranken, groente- en vruchtensappen, mineraalwater en frisdranken en mout vanaf 2008	15
Figuur 5	De evolutie van de invoer van alcoholische dranken, groente- en vruchtensappen, mineraalwater en frisdranken en van mout vanaf 2008	15
Figuur 6	De evolutie van het handelssaldo van alcoholische dranken, groente- en vruchtensappen, mineraalwater en frisdranken en van mout vanaf 1995	16
Figuur 7	De uitvoer van bier (en brouwerijafval) naar bestemming in de periode 2008-2014	17
Figuur 8	De uitvoer van bier (en brouwerijafval) naar de rest van de wereld in de periode 2008-2014	18
Figuur 9	De uitvoer van mout naar bestemming	19
Figuur 10	De uitvoer van mineraalwater en frisdranken naar bestemming	19
Figuur 11	De invoer van wijn, ciders en gegiste dranken naar oorsprong	20
Figuur 12	De invoer van gedistilleerde alcoholische dranken naar oorsprong	21
Figuur 13	De invoer van bier (en brouwerijafval) naar oorsprong	22
Figuur 14	De invoer van mout naar oorsprong	22
Figuur 15	De invoer van mineraalwaters en frisdranken naar oorsprong	23
Graphique 16	Évolution de la production à prix courants (2009-2013)	25
Graphique 17	Évolution de la valeur ajoutée, de la production et de la consommation intermédiaire à prix courants (2009-2013) des deux branches des boissons	26
Graphique 18	Évolution des investissements bruts à prix courants de la branche des boissons alcoolisées et de leur part dans l'ensemble des industries alimentaires (1995-2013)	26
Figuur 19	Werkgelegenheid in de bedrijfstak vervaardiging alcoholische dranken	27
Figuur 20	Aandeel zelfstandigen en werknemers in bedrijfstakken vervaardiging alcoholische dranken en de voedingsnijverheid	28
Figuur 21	Evolutie van het aantal werknemers in de biernijverheid	29
Figuur 22	Werknemers in de biernijverheid en de voedingsnijverheid volgens geslacht	29
Figuur 23	Werknemers in de biernijverheid en de voedingsnijverheid volgens leeftijdsklasse	30
Figuur 24	Werknemers in de biernijverheid en de voedingsnijverheid volgens arbeidsregime	30
Graphique 25	Multiplicateurs de production et de revenu, année 2010	34
Graphique 26	Multiplicateurs d'emploi absolus et relatifs, année 2010	36

Synthese

In deze paper wordt een analyse gemaakt van het economische belang van de sector van alcoholische dranken in België. Daarbij wordt gewerkt vanuit drie verschillende invalshoeken. De eerste invalshoek is er één op productniveau, waarbij uitgegaan wordt van de productiegegevens van Prodcop en de in- en uitvoergegevens van de Statistiek Buitenlandse Handel. De tweede invalshoek is er één op bedrijfstakniveau, waar wordt uitgegaan van de gegevens van de nationale rekeningen. In de derde benadering wordt het belang van de bedrijfstak van de vervaardiging van alcoholische dranken ingeschat op basis van de input-outputtabellen van 2010.

In de bespreking op productniveau, waarmee de paper aanvat, is er aandacht voor de evolutie van de productie, de invoer, de uitvoer en het binnenlands verbruik in de periode 2002-2013/2014. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen vier groepen van alcoholische dranken. Ter vergelijking worden ook cijfers getoond over mineraalwater en frisdranken en over groente- en vruchtensappen. De bedragen voor productie en binnenlands verbruik zijn uitgedrukt in miljoen euro, niet in liter. Het gaat bovendien om basisprijzen. Dat zijn prijzen zonder transport of distributiemarges, accijnzen of btw.

Bier is de belangrijkste alcoholische drank geproduceerd in België. De productiewaarde van bier gestegen van 1563 miljoen euro in 2008 tot 1 880 miljoen euro in 2013. Dat impliceert een jaarlijkse groei van 3,8%. In dezelfde periode is de uitvoer van bier gestegen met van 590 miljoen euro tot 861 miljoen euro, een groei op jaarbasis van 7,9%. In 2014 nam de uitvoer verder toe tot 911 miljoen euro. De invoer van bier is gestegen met 5,2% op jaarbasis sinds 2008 tot een bedrag van 112 miljoen in 2013. Het binnenlands verbruik van bier is in de periode 2008-2013 met zo'n 60 miljoen euro gestegen tot op een niveau van ongeveer 1130 miljoen euro, wat neerkomt op een jaarlijkse groei van 1,2%. Daarmee blijft het binnenlands verbruik in euro belangrijker dan de uitvoerwaarde van bier.

Het tweede belangrijkste product is mout, dat zowel in 2008 als in 2013 instond voor zo'n 400 miljoen euro aan productiewaarde. Mout wordt in sterke mate uitgevoerd.

De productie van wijn, ciders en andere gegiste dranken en die van gedistilleerde alcoholische dranken is toegenomen in de periode 2008-2013, maar vertegenwoordigen ook in 2013 slechts resp. 1% en 2% van het Prodcop totaal voor alcoholische dranken. Deze dranken zijn vooral belangrijk om hun invoer. De invoer van wijn, ciders en andere gegiste dranken groeide met 11% in de periode 2008-2014 tot een bedrag van 1 046 miljoen euro in 2014; die van gedistilleerde alcoholische dranken (waaronder whisky, gin, rum, wodka, tequila, cognac...) groeide zelfs met 39% tot een bedrag van 286 miljoen euro in 2014.

De productie van mineraalwaters en frisdranken kende een groei van 16% in de periode 2008-2013. Daarmee wordt een bedrag van 1 360 miljoen euro bereikt in 2013. De productie van groente- en vruchtensappen kende een terugval met 26% tot een bedrag van 100 miljoen euro in 2013. Als men de in- en uitvoer van alle hier beschouwde drankentypes en van mout samentelt, had België een negatief handelssaldo in de periode 2009-2012 (tot -330 miljoen in 2010/2011), gevolgd door een nulsaldo in 2013 en 2014.

Frankrijk blijft onze voornaamste exportmarkt van bier met een aandeel van 31% in 2014. In 2008 was dat wel nog 35%. Frankrijk wordt in 2014 gevolgd door de Verenigde Staten (19%), Nederland (17%) en Duitsland (7%). Enkel het aandeel van de VS is gegroeid over de beschouwde periode. In 2008 bedroeg haar aandeel nog slechts 12%. Daarnaast is ook de groei van de uitvoer van bier naar Aziatische landen, waaronder China en Japan opmerkelijk, zij het dat hun aandeel nog beperkt blijft.

Mout wordt in sterke mate uitgevoerd naar andere werelddelen, zoals Afrika, Zuid-Amerika of Azië. De invoer van wijn komt nog steeds overwegend uit Frankrijk, ondanks een daling van het ingevoerde bedrag: in 2014 werd met 576 miljoen euro voor 28 miljoen minder ingevoerd uit Frankrijk dan in 2008. Frankrijk wordt als herkomstland van wijnen gevolgd door Spanje en Italië, die beide een flinke groei realiseerden.

De volgende stap in de studie is een analyse op het niveau van de bedrijfstak van alcoholische dranken (niet langer op productniveau). Deze analyse is gebaseerd op de meest recente gegevens van de nationale rekeningen en gaat in het bijzonder in op de productie, de toegevoegde waarde, de investeringen en de werkgelegenheid in de bedrijfstak Dit in vergelijking met het geheel van de voedingsnijverheid.

In 2013 vertegenwoordigt de bedrijfstak van de alcoholische dranken 6,4% van de productie en 13% van de toegevoegde waarde van de voedingsnijverheid in België. Over de periode 2009-2013 was de gemiddelde jaarlijkse groei van de waarde van de productie van de bedrijfstak van de alcoholische dranken twee keer zo groot als die van de bedrijfstak van mineraalwater en frisdranken (3,4% tegenover 1,7%), maar was ze minder sterk dan de groei van de productie van de voedingsnijverheid in haar geheel (gemiddelde jaarlijkse groei van 4,9%).

De toegevoegde waarde tegen lopende prijzen volgt een veel minder gunstige evolutie dan de productie, aangezien de groei van de productie tegen lopende prijzen van de alcoholische dranken gepaard gaat met een toename van het intermediair verbruik in waarde van de bedrijfstak die twee keer zo groot is tussen 2009 en 2011. Het aandeel van de toegevoegde waarde in de productie van de bedrijfstak daalde zo van 41,4% in 2009 tot 34,9% in 2011 en hernam licht tot 38,7% in 2013.

De investeringen in de bedrijfstak van de alcoholische dranken groeien sterk sinds 2010. Die groei doet zich zowel voor op het vlak van de bruto-investeringen tegen lopende prijzen – die meer dan verdubbeld zijn tussen 2009 en 2013 – als op het vlak van hun aandeel in de totale investeringen in de voedingsnijverheid (dat aandeel steeg van 8% tot 16% tussen 2010 en 2013).

In 2014 waren in de bedrijfstak van de vervaardiging van alcoholische dranken ongeveer 6 300 personen tewerkgesteld, terwijl dat aantal in 1995 nog 7 700 bedroeg. Het aandeel van de alcoholische drankenindustrie in de totale werkgelegenheid van de voedingsnijverheid viel over de voorbije twintig jaar terug van 7,8% naar 6,7%. Nochtans is de laatste jaren (sedert 2010) een voorzichtige positieve kentering merkbaar in de werkgelegenheid van de sector, zowel in de biersector als in de bedrijfstak van de andere alcoholische dranken.

Werknemers maken het merendeel uit van de werkgelegenheid in de bedrijfstak van de alcoholische dranken; het aandeel van de zelfstandigen bedraagt slechts 2,5%. Meer dan 90% van de werknemers

zijn tewerkgesteld in de brouwerijsector. Qua persoons- en jobkenmerken oogt die groep vrij traditioneel: een hoog aandeel mannen, een vrij oude werknemerspopulatie en relatief weinig deeltijdwerk. De positieve kentering in de evolutie van de werknemers in de brouwerijsector sedert 2010 ging evenwel gepaard met een toename van het aandeel van vrouwelijke en jongere werknemers.

Het gebruik van de input-outputtabel voor het jaar 2010 laat tenslotte toe om het belang van de bedrijfstak van alcoholische dranken te bepalen. Daarbij wordt rekening gehouden met de directe en indirecte effecten van deze bedrijfstak op de rest van de economie.

De multiplicatoren van de finale vraag worden veelvuldig gebruikt in economische impactanalyses en als synthetische metingen van de reactie van een economie op een exogene schok die de finale vraag treft.

De productiemultiplicatoren meten de productie die gegenereerd wordt in de gehele economie, in alle productiestadia, om een antwoord te bieden op een verandering van de finale vraag die gericht is op de binnenlandse productie van goederen of diensten. Ze zijn een maatstaf van de onderlinge integratiegraad van de bedrijfstakken door de bedrijfstakken aan te duiden die het meest verbonden zijn met de andere bedrijfstakken in België. De inkomensmultiplicatoren vertalen de verandering van de productie als gevolg van de verandering van de finale vraag in een verandering van de inkomens van de gehele economie. Zo meten ze de impact van een verandering van de finale vraag gericht op de binnenlandse productie van goederen of diensten op het bbp van een land.

In 2010 had de bedrijfstak van de alcoholische dranken een multiplicator van 1,57, die dicht in de buurt ligt van de multiplicator van de economie (1,59) maar die lager is dan de multiplicator van alle diensten (1,68) en die veel lager is dan de totale voedingsnijverheid (1,89). De Belgische productie van alcoholische dranken stimuleert meer bepaald de productie van meerdere diensten, maar heeft weinig impact op de productie van goederen. De inkomensmultiplicator van de bedrijfstak van de alcoholische dranken bedraagt 0,65. Dat betekent dat een toename van de finale vraag gericht op de Belgische productie van alcoholische dranken met een miljoen euro leidt tot een verhoging van het bbp met 0,65 miljoen euro en een verhoging van de intermediaire invoer van België met 0,35 miljoen euro. Die multiplicator ligt hoger dan die van het gemiddelde van de goederen en die van de totale voedingsindustrie (respectievelijk 0,47 en 0,53). Dat wordt vooral verklaard door het relatief groot aandeel van de primaire input in de productie van die bedrijfstak (0,39 tegenover 0,23 voor alle goederen en 0,20 voor de totale voedingsnijverheid).

Tot slot zorgt de bedrijfstak van de alcoholische dranken direct en indirect voor 6 arbeidsplaatsen in de gehele economie via intermediaire leveringen, per miljoen euro van de finale vraag (waarvan 2,8 initiële arbeidsplaatsen die onmiddellijk gemobiliseerd worden binnen de bedrijfstak door de exogene schok). De werkgelegenheidsmultiplicator van de bedrijfstak van de alcoholische dranken is dus in totaal gelijk aan 2,11 arbeidsplaatsen per initiële arbeidsplaats.

Op basis van de input-outputtabel van 2010 is de gecumuleerde bijdrage tot het bbp en de tewerkstelling van de productie en de distributie berekend. De resultaten zijn vergeleken met die van dezelfde oefening op basis van de input-outputtabel van 2005.

In 2010 is de vervaardiging van alcoholische dranken verantwoordelijk voor 0,44% van het bruto binnenlands product. Ten opzicht van het jaar 2005, toen het aandeel nog 0,51% bedroeg, is dat een beperkte daling. Het aandeel van 0,44% omvat zowel de directe als de indirecte bijdrage: 0,32% van het bbp had rechtstreeks te maken met de toegevoegde waarde creatie bij de productie van alcoholische dranken. 0,12% slaat op de gecumuleerde effecten bij de andere bedrijfstakken via de keten van toeleveranciers van die bedrijfstak. De 0,32% omvat de bbp-bijdrage van accijnzen en btw op in België vervaardigde alcoholische dranken. Die bedraagt op zich reeds 0,12% van het bbp in 2010 (0,13% in 2005).

Daarnaast werd ook de bbp-impact van de distributie van Belgische alcoholische dranken via de handel en de horeca geraamd. De distributie van in België vervaardigde alcoholische dranken via handel en horeca staat in 2010 in voor 0,65% van het bbp. Dit is een lichte stijging ten opzichte van het jaar 2005, waarin het aandeel nog 0,59% van het bbp bedroeg. Er is een substitutie van in het binnenland geproduceerde alcoholische dranken door ingevoerde maar dit effect wordt net iets meer dan geneutraliseerd door de toename van de distributiemarges t.o.v. 2005.

Ook de bbp-bijdrage van de distributie van ingevoerde alcoholische dranken werd berekend. Die bedraagt in 2010 0,49% van het bbp. De distributie van ingevoerde alcoholische dranken heeft aan belang gewonnen, want in 2005 bedroeg dit aandeel 0,43%. Dit is het gevolg van een dubbel effect: enerzijds de substitutie van in het binnenland geproduceerde alcoholische dranken door ingevoerde en anderzijds de toegenomen distributiemarges.

Naast de bbp-bijdrage werd ook het gecumuleerd tewerkstellingseffect van de vervaardiging en de distributie van alcoholische dranken berekend. In 2010 genereert de vervaardiging van alcoholische dranken een werkgelegenheid van ongeveer 10 800 personen in België. Dat is 0,24% van de werkgelegenheid in België. 5 350 van deze personen zijn direct tewerkgesteld in de bedrijfstak van alcoholische dranken, 5 450 zijn tewerkgesteld in andere bedrijfstakken via de keten van toeleveranciers. In 2005 bedroeg het gecumuleerd tewerkstellingseffect ongeveer 10 900 personen, waarmee een aandeel van 0,27% in de werkgelegenheid bereikt werd.

De distributie van in België geproduceerde en ingevoerde alcoholische dranken levert met een gecumuleerd tewerkstellingseffect van respectievelijk (ongeveer) 42 800 en 16 500 personen een grote bijdrage tot de werkgelegenheid in België (i.p.v. 40 300 en 11 700 in 2005). Het aandeel in de werkgelegenheid is toegenomen van 1,27% in 2005 naar 1,32% in 2010.

Synthèse

Cette étude dresse une analyse de l'importance économique de la branche des boissons alcoolisées en Belgique, en développant trois aspects distincts. Tout d'abord, elle met l'accent sur les produits, en se basant sur les données de production industrielle et sur les données d'importations et d'exportations provenant des statistiques du commerce extérieur. Ensuite, l'importance des boissons alcoolisées est étudiée en termes de branche d'activité telle que définie dans les comptes nationaux. Enfin, l'importance de la branche des boissons alcoolisées est estimée sur la base des tableaux entrées-sorties de 2010.

L'analyse réalisée au niveau des produits se penche sur l'évolution de la production, des importations, des exportations et de la demande intérieure au cours de la période 2002-2013/2014. Elle distingue quatre groupes de boissons alcoolisées et reprend, à titre de comparaison, les données relatives aux eaux minérales et boissons rafraîchissantes, ainsi qu'aux jus de fruits et de légumes. Les montants relatifs à la production et à la demande intérieure sont exprimés en millions d'euros, et non en litres. En outre, ils sont valorisés aux prix de base, donc sans marges de transport et de distribution, accises ni TVA.

La bière est la principale boisson alcoolisée produite en Belgique. La valeur de la production de bière a grimpé de 1 563 millions d'euros en 2008 à 1 880 millions d'euros en 2013, ce qui représente une croissance annuelle de 3,8 %. Au cours de la même période, les exportations de bière sont passées de 590 millions d'euros à 861 millions d'euros, soit une croissance annuelle de 7,9%. En 2014, les exportations ont continué à progresser pour atteindre 911 millions d'euros. Quant aux importations de bière, elles ont augmenté de 5,2 % par an depuis 2008 pour atteindre un montant de 112 millions d'euros en 2013. Par ailleurs, la demande intérieure de bière a augmenté de quelque 60 millions d'euros durant la période 2008-2013 pour atteindre un niveau d'environ 1 130 millions d'euros, soit une croissance annuelle de 1,2 %. Elle reste ainsi plus élevée que la valeur des exportations de bière.

Le deuxième produit le plus important est le malt dont la valeur de production représentait quelque 400 millions d'euros en 2008 comme en 2013. Le malt est dans une large mesure exporté.

La production de vin, de cidre et d'autres boissons fermentées et celle de boissons alcoolisées distillées se sont accrues durant la période 2008-2013, mais elles ne représentent respectivement que 1 % et 2 % du total de Prodcom pour les boissons alcoolisées en 2013. Ce sont surtout les importations de ces boissons qui sont importantes. Les importations de vin, de cidre et d'autres boissons fermentées ont progressé de 11 % au cours de la période 2008-2014 pour atteindre un montant de 1 046 millions d'euros en 2014. Quant aux importations de boissons alcoolisées distillées (dont le whisky, le gin, le rhum, la vodka, la tequila, le cognac...), elles ont explosé de 39 % pour atteindre un montant de 286 millions d'euros en 2014.

La production d'eaux minérales et de boissons rafraîchissantes a enregistré une hausse de 16 % entre 2008 et 2013 pour atteindre un montant de 1 360 millions d'euros en 2013. Quant à la production de jus de fruits et de légumes, elle a chuté de 26 % pour atteindre un montant de 100 millions d'euros en 2013. Si on additionne les importations et exportations des boissons étudiées et du malt, on constate que la Belgique a enregistré un solde commercial négatif au cours de la période 2009-2012 (jusqu'à - 330 millions en 2010/2011), puis un solde nul en 2013 et 2014.

La France reste notre principal marché à l'exportation pour la bière avec une part de 31 % en 2014. En 2008, cette part était encore de 35 %. En 2014, la France était suivie des États-Unis (19 %), des Pays-Bas (17 %) et de l'Allemagne (7 %). Seule la part des États-Unis s'est accrue durant la période étudiée. En 2008, elle ne s'élevait encore qu'à 12 %. Par ailleurs, on remarque une croissance des exportations de bière vers les pays asiatiques, dont la Chine et la Japon, même si leur part reste modeste.

Le malt est dans une large mesure exporté vers d'autres continents, comme l'Afrique, l'Amérique du Sud et l'Asie. Les importations de vin proviennent encore essentiellement de la France, malgré une diminution du montant importé. En 2014, les importations de vin en provenance de France se sont élevées à 576 millions d'euros, soit 28 millions d'euros de moins qu'en 2008. En ce qui concerne les pays d'origine des importations, la France est suivie par l'Espagne et l'Italie qui ont toutes deux enregistré une hausse sensible.

L'étude se poursuit par une analyse réalisée au niveau de la branche des boissons alcoolisées (et non plus des produits). Elle repose sur les données les plus récentes des comptes nationaux et examine plus particulièrement la production, la valeur ajoutée, les investissements et l'emploi de cette branche, comparativement à l'ensemble des branches alimentaires.

En 2013, la branche des boissons alcoolisées représente 6,4 % de la production et 13 % de la valeur ajoutée des industries alimentaires en Belgique. Sur la période 2009-2013, la valeur de la production de la branche des boissons alcoolisées a connu une croissance annuelle moyenne deux fois plus élevée que celle de la branche des eaux et boissons rafraîchissantes (3,4 % contre 1,7 %), mais plus faible que l'évolution de la production des industries alimentaires dans leur ensemble (taux de croissance annuel moyen de 4,9 %).

La valeur ajoutée à prix courants suit une évolution nettement moins favorable que la production, la croissance de la production à prix courants de la branche des boissons alcoolisées s'accompagnant d'une augmentation deux fois plus importante de la consommation intermédiaire en valeur de la branche entre 2009 et 2011. La part de la valeur ajoutée dans la production de la branche est ainsi passée de 41,4 % en 2009 à 34,9 % en 2011, pour se redresser légèrement à 38,7 % en 2013.

Les investissements de la branche des boissons alcoolisées affichent une croissance soutenue depuis 2010. Celle-ci se manifeste tant en termes de niveau des investissements bruts à prix courants – qui ont plus que doublé entre 2009 et 2013, que de la part représentée par ceux-ci dans le total des investissements des industries alimentaires (passant de 8 % à 16 % entre 2010 et 2013).

En 2014, environ 6 300 personnes étaient employées dans la branche des boissons alcoolisées, alors que ce nombre était encore de 7 700 en 1995. Au cours des vingt dernières années, la part du secteur des boissons alcoolisées dans l'emploi total de l'industrie alimentaire est passée de 7,8 % à 6,7 %. Toutefois, une évolution positive timide de l'emploi est perceptible ces dernières années (depuis 2010), tant dans le secteur brassicole que dans la branche des autres boissons alcoolisées.

L'emploi dans la branche des boissons alcoolisées est très majoritairement composé de travailleurs salariés, la part des indépendants représentant à peine 2,5 %. Plus de 90 % de ces salariés travaillent dans le secteur brassicole. En ce qui concerne les caractéristiques des personnes et des emplois, on

constate une composition relativement traditionnelle dans ce secteur : une part importante d'hommes, une population de travailleurs très âgée et relativement peu de travail à temps partiel. Notons que l'évolution positive observée depuis 2010 au niveau de l'emploi du secteur brassicole s'est accompagnée d'une augmentation de la part des jeunes travailleurs et d'une féminisation de l'emploi.

L'utilisation des tableaux entrées-sorties pour l'année 2010 permet enfin de déterminer l'importance de la branche des boissons alcoolisées, en tenant compte des effets directs et indirects que la branche a sur le reste de l'économie.

Largement utilisés dans les analyses d'impact économique, les multiplicateurs de la demande finale représentent des mesures synthétiques de la réponse d'une économie à un choc exogène frappant la demande finale.

Les multiplicateurs de production mesurent la production qui est générée dans l'ensemble de l'économie, à tous les stades de la production, pour répondre à une variation de la demande finale adressée à la production intérieure d'un bien ou d'un service. Ils constituent une mesure du degré d'intégration des branches entre elles, en indiquant les branches qui ont le plus de liens avec les autres branches en Belgique. Les multiplicateurs de revenu traduisent la variation de la production consécutive à la variation de la demande finale, en une variation de revenus de l'ensemble de l'économie. Ils mesurent ainsi l'impact d'une variation de la demande finale adressée à la production intérieure d'un bien ou d'un service sur le PIB d'un pays.

En 2010, la branche des boissons alcoolisées affiche un multiplicateur de production de 1,57, proche du multiplicateur de l'économie (1,59), mais inférieur au multiplicateur de l'ensemble des biens (1,68) et nettement plus faible que celui de l'ensemble des industries alimentaires (1,89). La production belge de boissons alcoolisées stimule plus particulièrement la production de plusieurs services et n'a que peu de retombées sur la production de biens. Le multiplicateur de revenu de la branche des boissons alcoolisées est de 0,65. Cela signifie que l'augmentation d'un million d'euros de la demande finale adressée à la production belge de boissons alcoolisées se traduit à hauteur de 0,65 millions d'euros par un accroissement du PIB et de 0,35 millions d'euros par un accroissement des importations intermédiaires de la Belgique. Ce multiplicateur est supérieur à la celui de la moyenne des biens et à celui de l'ensemble des industries alimentaires (0,47 et 0,53, respectivement), ce qui s'explique avant tout par la part relativement élevée des inputs primaires dans la production de cette branche (0,39 contre 0,23 pour l'ensemble des biens et 0,20 pour l'ensemble des industries alimentaires).

Enfin, la branche des boissons alcoolisées mobilise 6 emplois dans l'ensemble de l'économie, directement et indirectement par le biais des approvisionnements intermédiaires, par million d'euros de demande finale (dont 2,8 emplois immédiatement mobilisés au sein de la branche par le choc exogène). Le multiplicateur d'emploi relatif de la branche des boissons alcoolisées est donc de 2,11 emplois totaux par emploi initial.

À partir du tableau entrées-sorties de l'année 2010, la contribution cumulée de la production et de la distribution de boissons alcoolisées au PIB et à l'emploi a également pu être calculée. Les résultats obtenus ont été comparés à ceux estimés sur la base du tableau entrées-sorties de 2005.

En 2010, la production de boissons alcoolisées représentait 0,44 % du produit intérieur brut, en léger recul par rapport à 2005, année où cette part atteignait encore 0,51 %. La part de 0,44 % inclut aussi bien la contribution directe que la contribution indirecte. Ainsi, 0,32 % du PIB sont directement dus à la création de valeur ajoutée dans la production de boissons alcoolisées. Quant au solde de 0,12 %, il s'explique par les effets cumulés dans les autres branches via la chaîne de fournisseurs de cette branche. Les 0,32 % précités englobent la contribution au PIB des accises et de la TVA prélevées sur les boissons alcoolisées produites en Belgique. Cette contribution représentait déjà 0,12 % du PIB en 2010 (contre 0,13 % en 2005).

En outre, l'impact sur le PIB de la distribution des boissons alcoolisées belges via le commerce et le secteur horeca a également été estimé. En 2010, la distribution, via le commerce et l'horeca, de boissons alcoolisées produites en Belgique représentait 0,65 % du PIB, soit une légère hausse par rapport à 2005, année où cette part s'établissait à 0,59 % du PIB. Un effet de substitution des boissons alcoolisées importées à celles produites en Belgique est observé, mais cet effet est un peu plus que neutralisé par la progression des marges de distribution par rapport à 2005.

La contribution de la distribution des boissons alcoolisées importées au PIB a également été calculée. Elle représentait 0,49 % du PIB en 2010. La distribution de boissons alcoolisées importées a gagné en importance puisque sa part ne dépassait pas 0,43 % en 2005. Cette évolution s'explique par un double phénomène : d'une part, la substitution des boissons alcoolisées produites en Belgique par celles qui sont importées, et d'autre part, l'accroissement des marges de distribution.

Outre la contribution au PIB, l'analyse se penche également sur l'effet cumulé sur l'emploi de la production et de la distribution de boissons alcoolisées. En 2010, la production de boissons alcoolisées occupait environ 10 800 personnes en Belgique et représentait ainsi 0,24 % de l'emploi du pays. Quelque 5 350 d'entre elles travaillaient dans la branche des boissons alcoolisées elle-même, et 5 450 dans d'autres branches via la chaîne des fournisseurs. En 2005, l'effet cumulé sur l'emploi représentait environ 10 900 personnes, soit 0,27 % de l'emploi.

La distribution de boissons alcoolisées produites en Belgique et importées est un important pourvoyeur d'emplois en Belgique, avec un effet cumulé sur l'emploi en 2010 d'environ 42 800 et 16 500 personnes respectivement (contre 40 300 et 11 700 en 2005). La part de la distribution de boissons alcoolisées dans l'emploi est ainsi passée de 1,27 % en 2005 à 1,32 % en 2010.

1. Inleiding

In deze paper wordt een analyse gemaakt van het belang van de sector van alcoholische dranken voor de Belgische economie. Hiertoe werd, op vraag van de Bijzondere raadgevende commissie voor de voeding van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, een updating gemaakt van FPB Working Paper 21-10.¹

Op basis van divers bronnenmateriaal (o.a. Prodcop en de statistiek van de buitenlandse handel) wordt in een eerste deel een beeld gegeven van het recente verloop (2008-2014) van de productie, de in- en uitvoer en het binnenlands verbruik van alcoholische dranken (CPA² 11.01-11.06). Hierbij wordt een bijzondere focus gelegd op bier (CPA 11.05), dat ongeveer 80%³ uitmaakt van de productiewaarde van alcoholische dranken in België, en wordt het verloop van alcoholische dranken vergeleken met mineraalwater en frisdranken (CPA 11.07) en groente- en vruchtensappen (CPA 10.32).

Die analyse op productniveau wordt in een tweede deel aangevuld met een bespreking van de bedrijfstak van de vervaardiging van alcoholische dranken. Gedetailleerde (niet gepubliceerde) data uit de nationale rekeningen vormen de belangrijkste bron voor deze bedrijfstakanalyse. Achtereenvolgens worden de productie, de toegevoegde waarde, de investeringen en de werkgelegenheid van de bedrijfstak van de vervaardiging van alcoholische dranken (NACE⁴ 11.01-11.06, SUT-tak 11A) onder de loep genomen en vergeleken met de bedrijfstak van de niet alcoholische dranken (NACE 11.07, SUT-tak 11B) en de totale voedingsnijverheid (NACE 10-11).

In een derde deel worden twee toepassingen op basis van de meest recente input-outputtabellen (2010) voorgesteld. Vooreerst worden input-outputmultiplicatoren gepresenteerd die een synthetische maatstaf zijn voor de impact van een verandering van de finale vraag naar alcoholische dranken op de productie, het inkomen en de werkgelegenheid van de totale economie. De paper sluit af met een berekening van de totale bijdrage aan het Belgische bbp en de werkgelegenheid van de integrale productie- en distributieketen van geproduceerde en ingevoerde alcoholische dranken. Tot slot wordt nagegaan hoe die bijdrage geëvolueerd is tussen 2005 en 2010.

¹ L. Avonds en B. Van den Cruyce (2010), "Een economische analyse van de productie en distributie van alcoholische dranken", Working Paper 21-10, Federaal Planbureau, Brussel.

² De CPA is de statistische classificatie van producten gekoppeld aan activiteiten; de huidige CPA is van kracht in de EU sinds 2008.

³ Merk op dat mout (CPA 11.06), dat eigenlijk geen drank is, maar wel een belangrijk ingrediënt vormt voor bier, met een aandeel van ongeveer 17% het tweede belangrijkste product is binnen de productgroep van de alcoholische dranken. De overige 3% zijn verdeeld over (CPA 11.01) gedistilleerde alcoholische dranken (2%) en (CPA 11.02-11.04) wijnen, cider en andere niet-gedistilleerde gegiste dranken (1%) (Prodcop-cijfers voor 2013).

⁴ De NACE is de activiteitenomenclatuur die binnen de EU wordt gehanteerd bij de productie en verspreiding van bedrijfstakstatistieken. De huidige (sinds 2008) toegepaste versie is de NACE Rev.2.

2. Analyse op productniveau

In dit deel wordt de productie, de in- en uitvoer en het binnenlands verbruik van alcoholische dranken per productgroep bestudeerd. Ter vergelijking worden ook cijfers gegeven voor mineraalwaters en frisdranken en voor groente- en vruchtensappen.

Hier wordt enkel gekeken naar producten, niet naar bedrijfstakken. Zodra er sprake is van een Belgische productie of een in- of uitvoer door België worden de cijfers opgenomen. De benadering per bedrijfstak komt aan bod in het volgende hoofdstuk.

In deel 2.1 wordt de evolutie van de Prodcom-productie van alcoholische en andere dranken in de periode 2008-2013 besproken. In deel 2.2 wordt in detail ingegaan op de productie van bier en de afleiding van het binnenlands verbruik ervan op basis van in- en uitvoercijfers. De evolutie van het binnenlands gebruik van bier wordt vergeleken met dat van andere dranken in deel 2.3.

Deel 2.4 is gewijd aan de evolutie van de uitvoer en invoer van de beschouwde dranken in de periode 2008-2014, met een onderscheid naar land van bestemming of oorsprong.

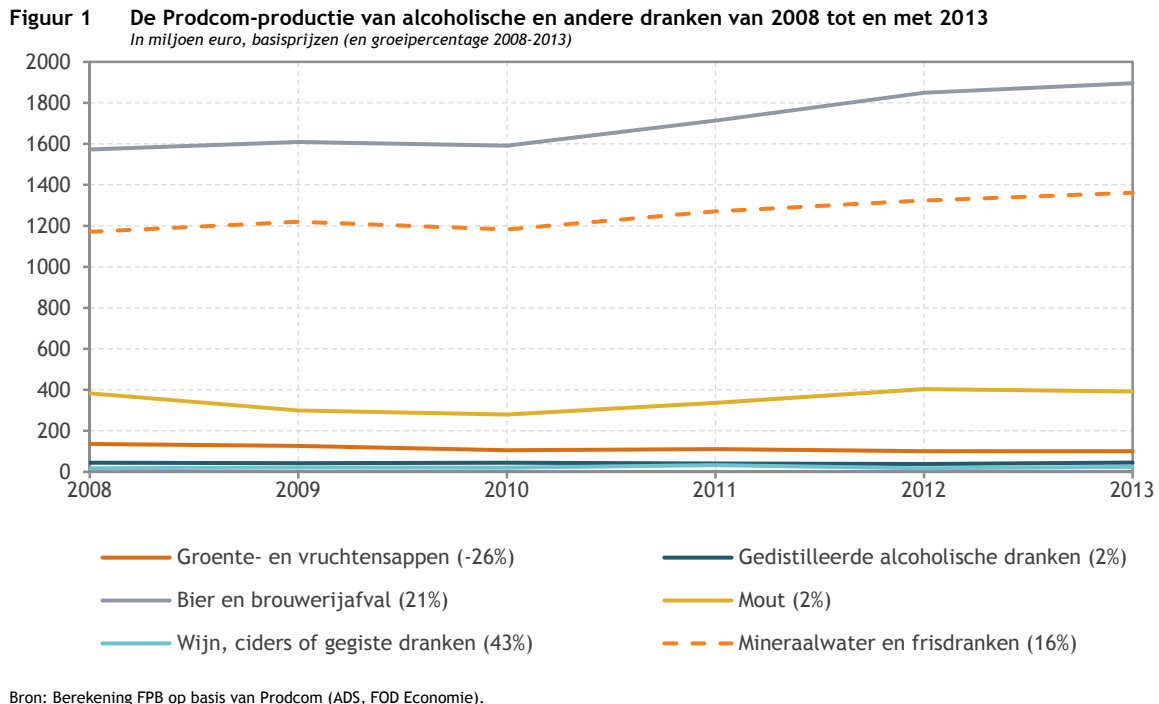
2.1. De evolutie van de productie van alcoholische en enkele andere dranken

Figuur 1 toont de evolutie van de Prodcom-productie van mout, bier, gedistilleerde alcoholische dranken, wijn en cider, evenals die van mineraalwater en frisdranken en groente- en vruchtensappen. De productie in de figuur is weergegeven in miljoen euro. In de legende is voor elke drankengroep ook het groeipercentage in de periode 2008-2013 opgenomen.

De productie is gewaardeerd in basisprijzen: dat zijn de prijzen gehanteerd door de producent, dus zonder distributiemarges, btw of accijnzen. Voor het rapporteren van een industriële productie in Prodcom gelden drempels. De productie moet gerapporteerd worden aan Prodcom zodra een onderneming meer dan 20 werknemers heeft of (in 2014) een jaaromzet van 3,93 miljoen. In principe zijn de Prodcom-cijfers dus een onderschatting van de productie, maar over de productie buiten Prodcom is niets bekend⁵.

In de volledige beschouwde periode vertegenwoordigt de productie van bier de grootste waarde. Zij bereikt een bedrag van 1,9 miljard euro in 2013. Toch is er ook een belangrijke productie van mineraalwaters en frisdranken, met meer dan 1,3 miljard euro in 2013. De productie van mout vertegenwoordigt een waarde van 300 à 400 miljoen euro. Er is in België ook een productie van groente- en vruchtensappen, van wijn, cider en van gedistilleerde alcoholische dranken maar de waarde daarvan in Prodcom is beperkt.

⁵ Verder in dit deel wordt de productie vergeleken met cijfers voor de uitvoer en de invoer, waarvoor ook drempelwaarden bestaan (waaronder geen aangifte noodzakelijk is). De intrastat drempelwaarde voor de uitvoer van goederen bedraagt 1 miljoen euro. Die voor de intrastat invoer van goederen bedroeg tot 31 december 2014 700 000 euro, sindsdien 1,5 miljoen.

De productiewaarde van bier en die van mineraalwaters en frisdranken stagneerde tussen 2008 en 2010, terwijl die van mout terugviel. Vanaf 2010 is zowel de productie van bier als die van mineraalwaters en frisdranken en van mout opnieuw gaan stijgen. Tussen 2008 en 2013 steeg de productie van bier uitgedrukt in euro met 21%, die van mineraalwater en frisdranken steeg met 16%.

De productie van wijn, ciders of gegiste dranken steeg met 43%, maar het blijft hier gaan om erg kleine bedragen. De productie van mout en van gedistilleerde alcoholische dranken is daarentegen nauwelijks toegenomen in de periode 2008-2013 (2%), terwijl die van groente- en vruchtensappen gedaald is (-26%).

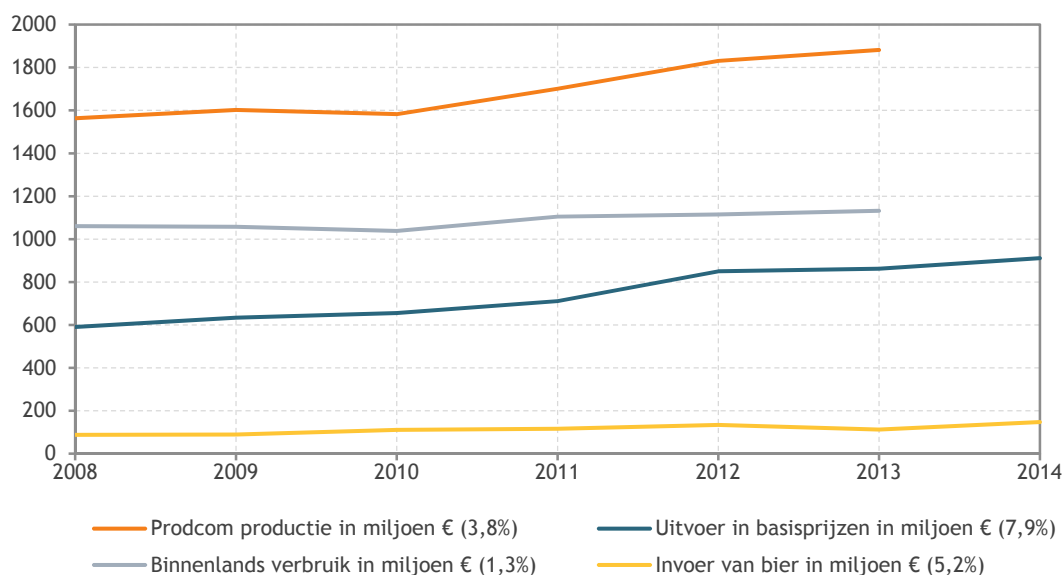
2.2. Vraag en aanbod op de biermarkt

In dit deel wordt gefocust op de markt voor in België gebrouwen bier. Dat gebeurt door de productie te vergelijken met de uitvoer en de invoer van bier, wat toelaat om het binnenlands verbruik van bier af te leiden.

In figuur 2 wordt de evolutie van de Prodcop-productie, de uitvoer, de invoer en het binnenlandse verbruik van bier in miljoen euro in de periode 2008-2014 gegeven. De in- en uitvoergegevens van België zijn afkomstig van de Statistiek van de Buitenlandse Handel (NBB) volgens nationaal concept. Zowel de productie als de in- en uitvoercijfers hebben enkel betrekking op bier⁶.

⁶ Brouwerijafval is dus weggelaten. In 2008 was er een productie ter waarde van 9 miljoen aan brouwerijafval, in 2013 was dat 14 miljoen.

Figuur 2 De productie, uitvoer, invoer en het binnenlands verbruik van bier in miljoen euro
In miljoen euro (jaarlijks groeipercentage 2008-2013)

Bron: Cijfers van invoer en uitvoer: statistiek buitenlandse handel (nationaal concept); productiecijfers in euro: Prodcom

Uitgedrukt in miljoenen euro's is de productie van bier gestegen vanaf 2011. In de volledige periode 2008-2013 nam de Prodcom-productiewaarde van bier toe van 1 563 miljoen tot 1 881 miljoen euro. Dat impliceert een jaarlijkse groeipercentage van 3,8%.

De uitvoerwaarde van bier (in basisprijzen⁷) is gestegen in de hele periode 2008-2014. In 2008 bedroeg de uitvoer nog 590 miljoen euro, tegen 862 miljoen euro in 2013. Dat komt neer op een jaarlijks groeipercentage van 7,9% in de periode 2008-2013. In 2014 bedroeg de uitvoer reeds 911 miljoen, wat een groei is van 5,7% ten opzichte van 2013.

Ook de invoer van bier kende een toename in de periode 2008-2013 en verder in 2014. Van 87 miljoen in 2008 tot 112 in 2013, wat een jaarlijkse groeivoet van 5,2% oplevert. In 2014 nam de invoer van bier verder toe tot 147 miljoen euro, een toename van wel 31%!

Het binnenlands verbruik van bier is gelijk aan de productie van bier verminderd met de uitvoer van bier in basisprijzen en verhoogd met de invoer van bier. Dat verbruik is in de periode 2008-2013 lichtjes toegenomen van 1 060 miljoen euro in 2008 tot 1 132 miljoen euro in 2013. Dat komt neer op een jaarlijkse groei van 1,3%.

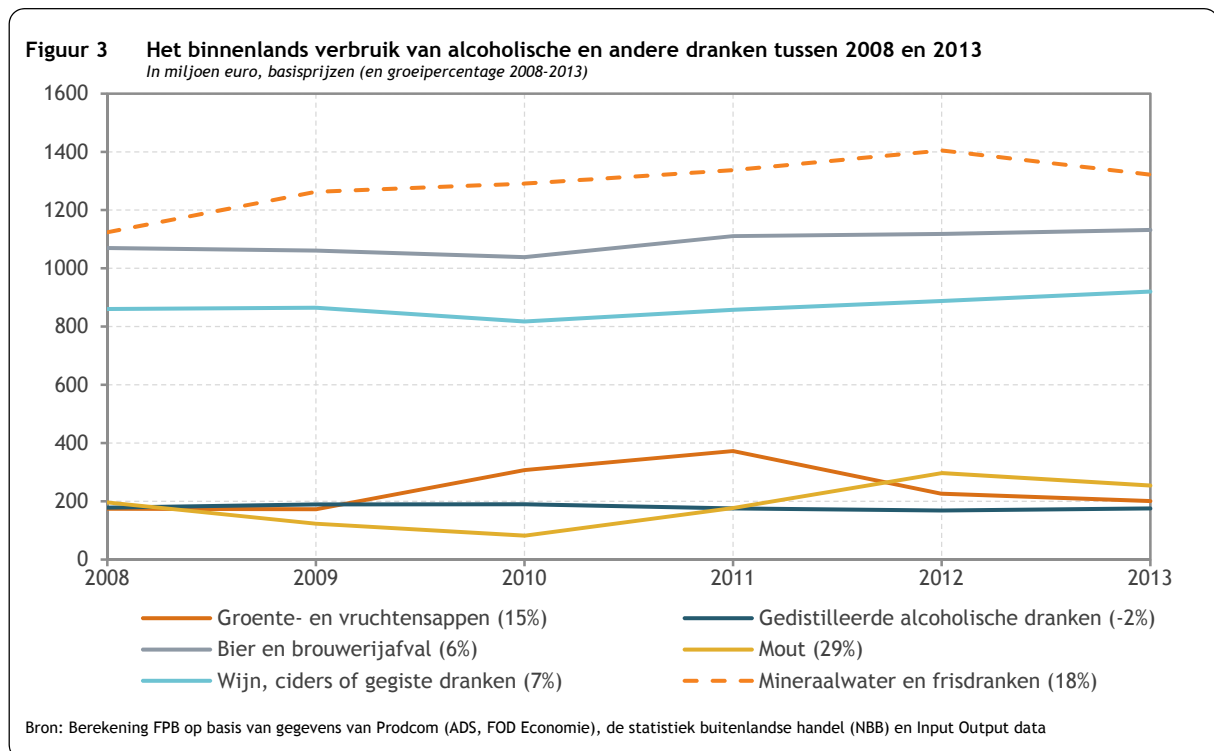
Ondanks de geringere groei van het binnenlands verbruik van bier in vergelijking tot die van de uitvoer, blijft het in het jaar 2013, met 1 132 miljoen euro, belangrijker dan de uitvoer van bier van 862 euro.

⁷ De uitvoer van bier werd omgezet in basisprijzen door er een raming van de handelsmarges gerealiseerd (in België) op de uitvoer van bier van af te trekken. In 2013 leidde dit tot een vermindering van het uitvoerbedrag met 41 miljoen euro. In de cijfers over de uitvoer vanaf figuur 4 wordt niet langer gewerkt met basisprijzen.

2.3. Het binnenlands verbruik van bier in vergelijking met andere dranken

In figuur 3 wordt het binnenlands verbruik van drie alcoholische drankengroepen, evenals mout, groente- en vruchtensappen en mineraalwaters en frisdranken weergegeven. Om het binnenlands verbruik van elke productgroep te verkrijgen, werd de productie verminderd met de uitvoer en verhoogd met de invoer. Net als in figuur 1 zijn de bedragen gewaardeerd in basisprijzen⁸.

In overeenstemming met figuur 1 omvatten de cijfers voor bier nu opnieuw brouwerijafval.

Het binnenlands verbruik van dranken in België, uitgedrukt in euro, is erg verschillend van de productie, zowel qua structuur als evolutie. Zo is er een sterke binnenlandse vraag naar wijnen, cider, vruchtenwijnen en andere gegiste dranken. De vraag naar bier blijft echter belangrijker over de gehele periode. Die naar mineraalwater en frisdranken is nog belangrijker en is ook gestegen tot 2012, om licht terug te vallen in 2013. De binnenlandse vraag naar bier (brouwerijafval inbegrepen) kende, uitgedrukt in euro, een beperkte groei van 6% in de periode 2008-2013.

De binnenlandse vraag naar groente- en vruchtensappen verdubbelde in waarde tussen 2009 en 2011 om vervolgens terug te vallen naar een niveau dat niet veel uitstijgt boven dat van 2009⁹.

⁸ Om het bedrag van het binnenlands verbruik in basisprijzen niet te onderschatten werd de uitvoer per productgroep verminderd met een raming van de distributiemarges daarop. In 2010 bedroegen die gezamenlijk 174 miljoen euro voor deze dranken.

⁹ Het binnenlands verbruik wordt indirect geraamd door van de Prodcorn-productie de uitvoer af te trekken en er de invoer bij op te tellen. De uitvoer van groente- en vruchtensappen heeft een tijdelijke terugval gekend in de periode 2010-2011 (zie verder), wat zich vertaalt in een tijdelijke toename van het binnenlands verbruik.

2.4. De in- en uitvoer van alcoholische en andere dranken

Hier worden de cijfers over in- en uitvoer van mout, bier en andere dranken, afkomstig van de statistiek buitenlandse handel, besproken. De uitvoercijfers bevatten handels- en transportmarges en zijn gedefinieerd volgens het nationaal concept¹⁰. De cijfers voor bier omvatten opnieuw de waarden voor brouwerijafval.

Bemerk ook dat de hier getoonde uitvoercijfers niet noodzakelijk beperkt zijn tot wat in België geproduceerd wordt. Het kan ook gaan om de wederuitvoer van ingevoerde dranken, bijvoorbeeld in het kader van een distributieactiviteit.

In deel 2.4.1 wordt de globale evolutie van de in- en uitvoer alsook die van het handelssaldo per drankengroep besproken. In deel 2.4.2 wordt de uitvoer van enkele gekozen productgroepen doorgelicht naar land of landengroep van bestemming. In deel 2.4.3 gebeurt hetzelfde voor de invoer naar land van oorsprong.

2.4.1. De globale evolutie van de in- en uitvoer en het handelssaldo per drankengroep

Figuur 4 toont de evolutie van de uitvoer in miljoen euro vanaf 2008. Bier is het belangrijkste exportproduct in heel de periode 2008-2014 en kent een duidelijke groei. In 2008 werd voor 624 miljoen euro aan bier (en brouwerijafval) uitgevoerd, in 2014 reeds voor 985 miljoen euro.

De uitvoer van mineraalwater en frisdranken, die die van bier evenaarde in 2008, kent een minder sterke groei in de periode 2008-2014, maar kan wel zijn tweede positie handhaven.

De uitvoer van groente- en vruchtensappen (390 miljoen euro in 2014) en mout (349 miljoen euro in 2014) vertoont een licht dalende tendens in de periode 2008-2014. Beide behouden uiteindelijk hun positie, ondanks de tijdelijke terugval in de uitvoer van groente- en vruchtensappen in de periode 2010-2011.

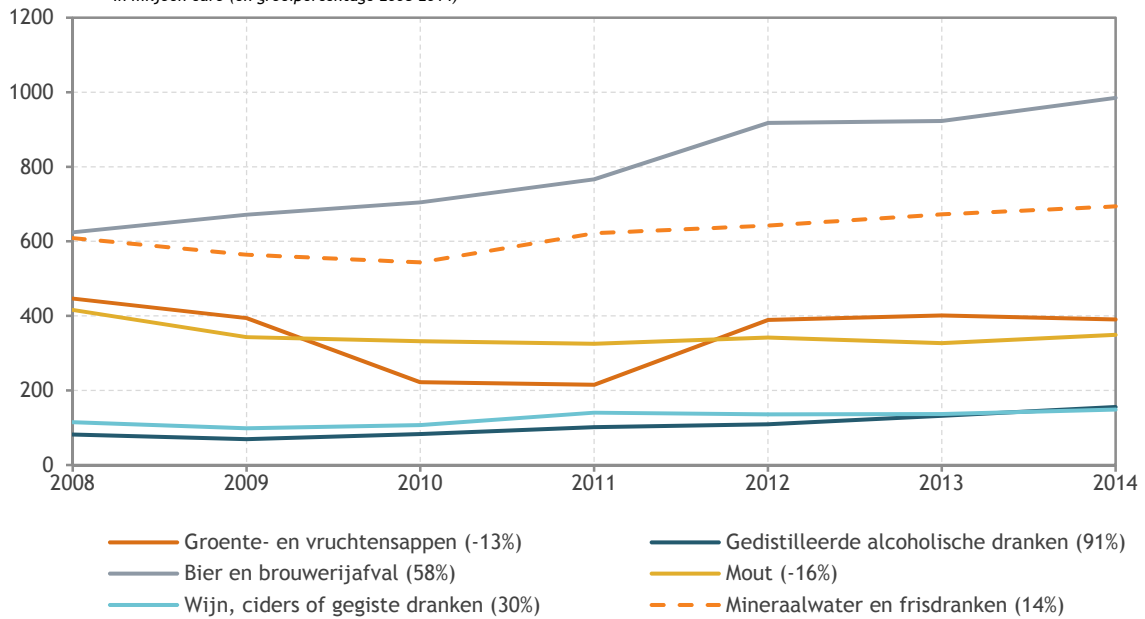
Er is ook een licht toenemende uitvoer van wijnen, cider en gegiste dranken (148 miljoen euro in 2014) en van gedistilleerde alcoholische dranken (155 miljoen euro in 2014), maar die is, gezien de eerder besproken productie, hoofdzakelijk afkomstig van invoer.

Figuur 5 toont de evolutie van de invoer van dranken en van mout sinds 2008.

De rangorde is tegengesteld aan die bij de uitvoer. Er wordt wel bier ingevoerd voor een bedrag van 154 miljoen euro in 2014, maar dat is veel lager dan de invoer van wijnen, cider en gegiste dranken voor een waarde van 1 046 miljoen in 2014. Mineraalwater en frisdranken nemen de tweede plaats in, met een invoer voor 728 miljoen in 2014. Zij worden gevolgd door groente- en vruchtensappen (353 miljoen).

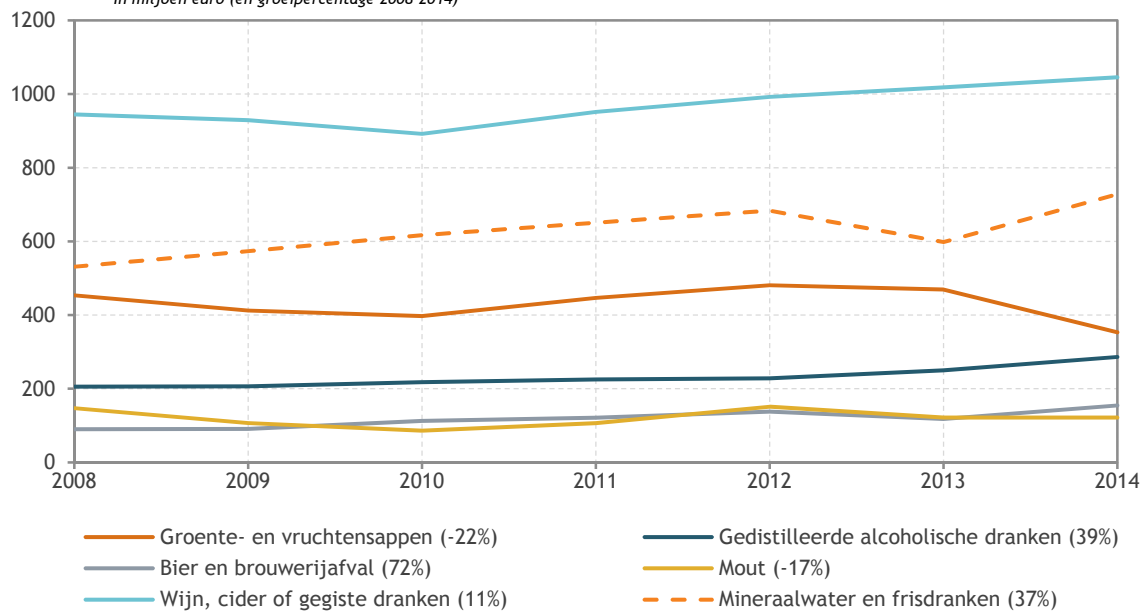
¹⁰ De statistiek buitenlandse handel bevat ook cijfers volgens het communautair concept. Die bevatten ook in- en uitvoerverrichtingen in België door niet residentiële ondernemingen. Dergelijke stromen hebben geen directe link met de Belgische economie en worden daarom weggelaten.

Figuur 4 De evolutie van de uitvoer van alcoholische dranken, groente- en vruchtensappen, mineraalwater en frisdranken en mout vanaf 2008
In miljoen euro (en groeipercentage 2008-2014)

Bron: Bewerking FPB van cijfers volgens het nationaal concept van de Statistiek Buitenlandse Handel (NBB)

Figuur 5 De evolutie van de invoer van alcoholische dranken, groente- en vruchtensappen, mineraalwater en frisdranken en van mout vanaf 2008
In miljoen euro (en groeipercentage 2008-2014)

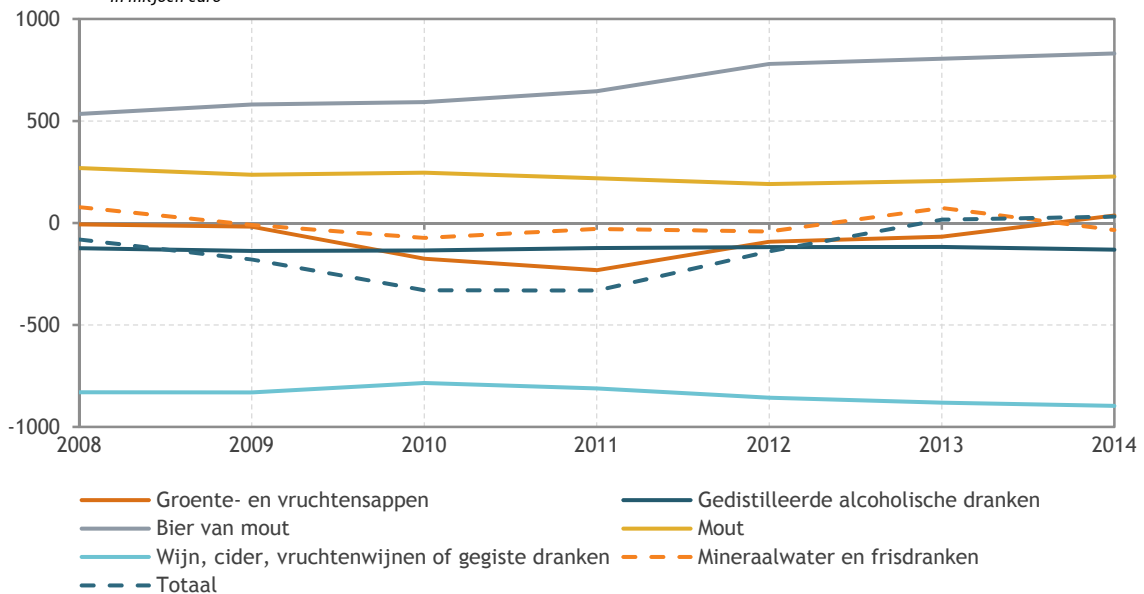
Bron: Bewerking FPB van cijfers volgens het nationaal concept van de Statistiek Buitenlandse Handel (NBB)

De invoer en de uitvoer kunnen samengebracht worden door te kijken naar het handelssaldo per productgroep. Dat gebeurt in figuur 6 België heeft een duidelijk positief handelssaldo voor bier en voor mout. In 2014 bedroeg dat resp. 830 miljoen en 227 miljoen euro.

Voor mineraalwater en frisdranken is de handelsbalans min of meer in evenwicht. De handelsbalans voor groente- en vruchtensappen evolueerde in ongunstige zin tot en met 2011, maar herstelde zich nadien om opnieuw lichtjes positief te worden in 2014. Voor gedistilleerde alcoholische dranken en voor wijnen, cider en gegiste dranken is er steeds een negatief handelssaldo; in 2014 bedroeg de netto-invoer van deze productgroepen resp. 131 en 897 miljoen euro.

Het totale handelsoverschot van de hier beschouwde dranken bedroeg 32 miljoen euro in 2014. Beperkt men zich tot de alcoholische dranken en mout, dan bedraagt het handelsoverschot eveneens 30 miljoen in 2014. In 2008 was er nog een handelstekort van 81 miljoen euro in alle dranken en van 151 miljoen euro in de alcoholische dranken plus mout. Het Belgische handelssaldo van dranken en mout is dus verbeterd in de periode 2008-2014, wat vooral te danken is aan de toegenomen netto-uitvoer van bier.

Figuur 6 De evolutie van het handelssaldo van alcoholische dranken, groente- en vruchtensappen, mineraalwater en frisdranken en van mout vanaf 1995
In miljoen euro

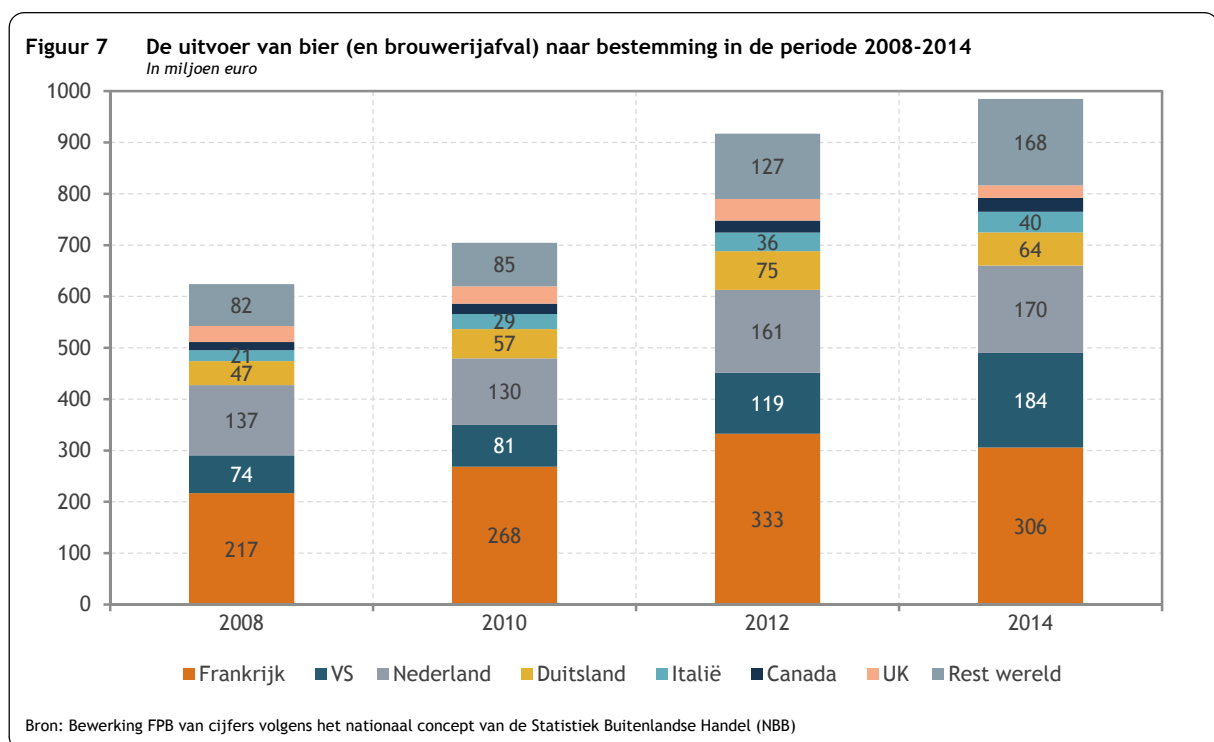
Bron: Bewerking FPB van cijfers volgens het nationaal concept van de Statistiek Buitenlandse Handel (NBB)

2.4.2. De uitvoer volgens het land van bestemming

Het is interessant om na te gaan hoe ver de Belgische uitvoer van bier reikt en wat de evolutie is van de uitvoer per land van bestemming. In figuur 7 en figuur 8 wordt de uitvoer van bier gegeven per land van bestemming.

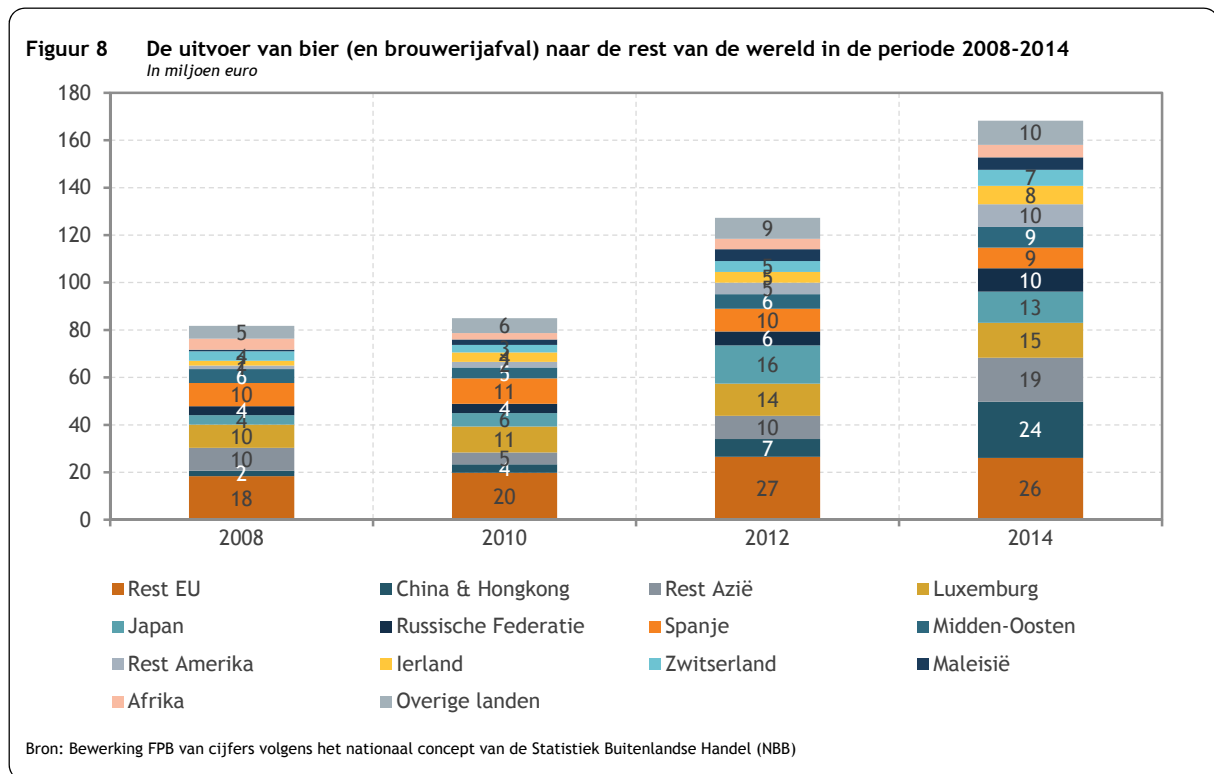
Figuur 7 legt de focus op de “traditionele” uitvoerlanden voor het Belgisch bier. In volgorde van hun belang in 2014 zijn dat Frankrijk, de Verenigde Staten, Nederland, Duitsland en Italië. Figuur 7 laat zien dat de uitvoer van bier naar Frankrijk, met 306 miljoen euro in 2014, lager is dan in 2012. De terugval was er reeds in 2013, toen er slechts voor 304 miljoen euro aan bier werd uitgevoerd naar Frankrijk. In 2014 is het aandeel van Frankrijk in de uitvoer van bier 31%. In 2008 was dat nog 35%.

Opmerkelijk is ook de toegenomen uitvoer naar de Verenigde Staten: die is meer dan verdubbeld van 74 miljoen in 2008 tot 184 miljoen in 2014. De Verenigde Staten is daardoor in 2014, met 19%, de tweede uitvoermarkt voor Belgisch bier. Het gaat Nederland voor, dat met een uitvoer van 170 miljoen euro nog 17% van de uitvoer opneemt. Het gaat hier uiteraard om uitvoerwaarden in euro. In liters kan er een andere volgorde zijn.

Figuur 7 bevat ook cijfers voor het Verenigd Koninkrijk, een traditionele uitvoermarkt waarvan het belang afneemt (weliswaar pas sinds 2012) en Canada, dat als groeiende uitvoermarkt de plaats ingenomen heeft van het UK. Ten slotte geeft de figuur ook het totaal van de uitvoer naar de rest van de wereld. Ook die is in waarde meer dan verdubbeld, van 82 miljoen in 2008 tot 168 miljoen in 2014.

Figuur 8 detailleert de uitvoer van de rest van de wereld per land of regio van bestemming.

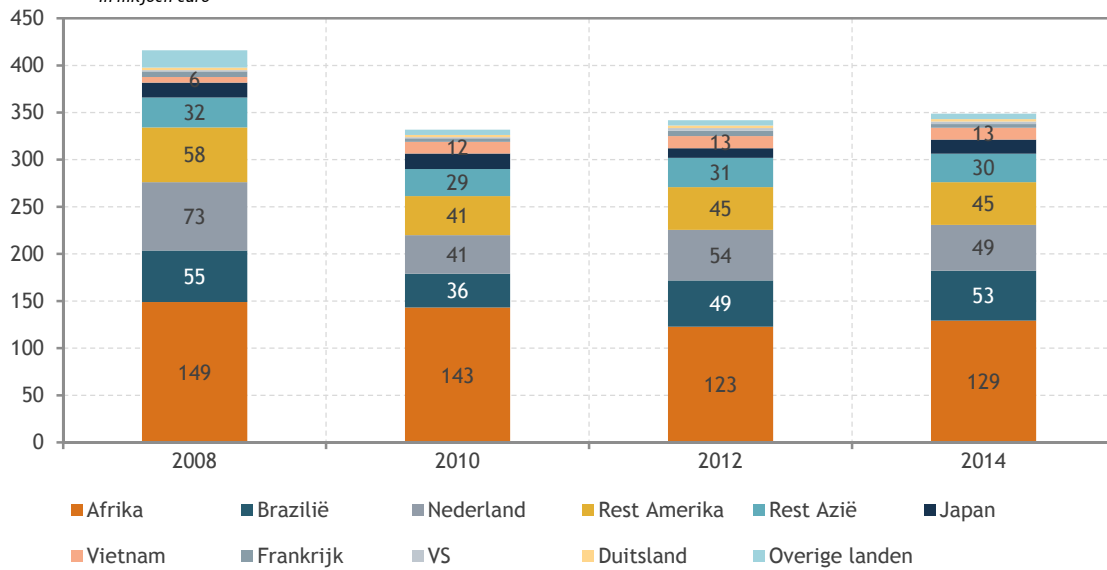
Figuur 8 bevat een aantal expliciet vermelde EU landen: Luxemburg (15 miljoen uitvoer in 2014), Spanje (9 miljoen) en Ierland (8 miljoen) en een restgroep van niet afzonderlijk vermelde EU landen (waaronder Denemarken, Cyprus, Zweden ...). Die groep van andere EU-landen blijft tot en met 2014, met samen 26 miljoen euro, de belangrijkste "andere" bestemming voor het Belgische bier.

Met 24 miljoen, wat een markante groei is ten opzichte van 2008, bezet de Volksrepubliek China wel al de tweede plaats in het jaar 2014. Azië wordt in de figuur ook vertegenwoordigd door Japan (13 miljoen in 2014), Maleisië (5 miljoen in 2014) en de overige Aziatische landen (waaronder Zuid Korea, Singapore, Thailand, Vietnam, Kazachstan, Taiwan..., met samen 19 miljoen euro).

Naast Azië kan ook de groeiende uitvoer van Belgisch bier naar de Russische Federatie (van 4 miljoen in 2008 naar 10 miljoen in 2014) vermeld worden. De uitvoer van bier naar Spanje is daarentegen gestagneerd.

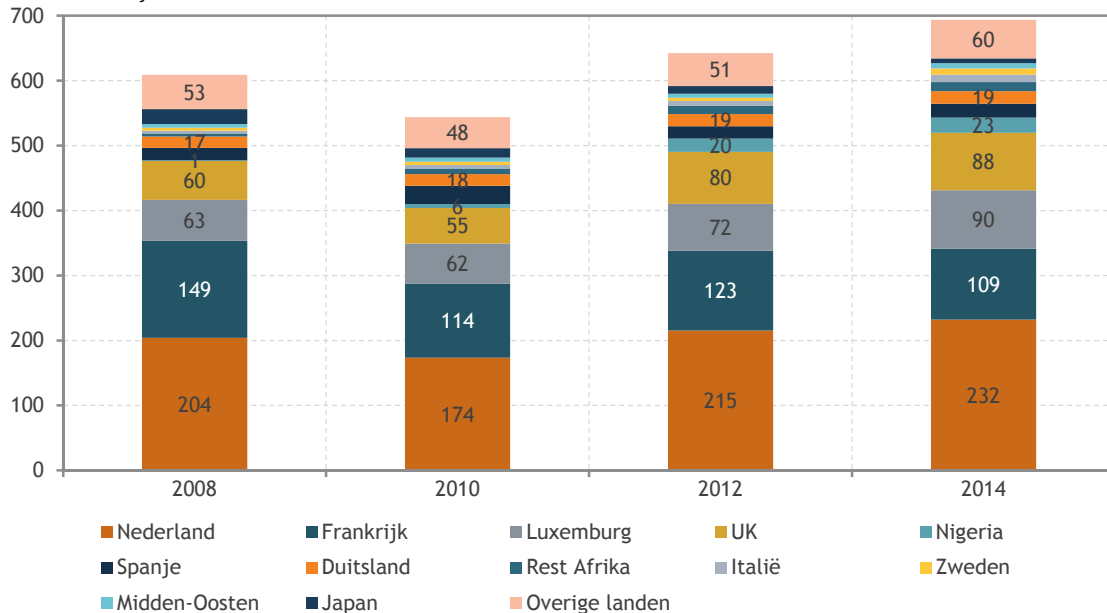
De uitvoer van mout, weergegeven in figuur 9, is heel anders verdeeld over de landen. Frankrijk komt haast niet voor in de lijst van exportmarkten (België voert mout in vanuit dat land). De eerste exportmarkt voor Belgisch mout is Afrika, gevolgd door Nederland en Brazilië. In 2014 heeft Brazilië Nederland verdrongen van de tweede plaats. De uitvoer van mout naar Afrika gaat naar een groot aantal landen. De belangrijkste exportlanden op dat continent zijn Zuid-Afrika (23 miljoen in 2014), de Democratische republiek Congo (17 miljoen), Nigeria (15 miljoen) en Angola (12 miljoen).

Ook de rest van Amerika (buiten de VS) en Japan, Vietnam en de rest van Azië zijn nog steeds belangrijker voor de uitvoer van mout dan voor die van bier. Mout wordt in sommige van deze landen gebruikt als een grondstof voor een lokale alcoholische drank (zoals sake in Japan).

Figuur 9 De uitvoer van mout naar bestemming*In miljoen euro*

Bron: Bewerking FPB van cijfers volgens het nationaal concept van de Statistiek Buitenlandse Handel (NBB)

Figuur 10 toont de uitvoer van mineraalwater en frisdranken per land van bestemming. Deze uitvoer is meer dan bij bier (en zeker meer dan bij mout) gericht naar onze buurlanden. De belangrijkste exportmarkt is Nederland, gevolgd door Frankrijk, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk. De enige exotische bestemming die zichtbaar aan belang wint in figuur 10 is Nigeria, dat in 2014 voor 23 miljoen aan frisdranken en mineraalwater invoerde uit België.

Figuur 10 De uitvoer van mineraalwater en frisdranken naar bestemming*In miljoen euro*

Bron: Bewerking FPB van cijfers volgens het nationaal concept van de Statistiek Buitenlandse Handel (NBB)

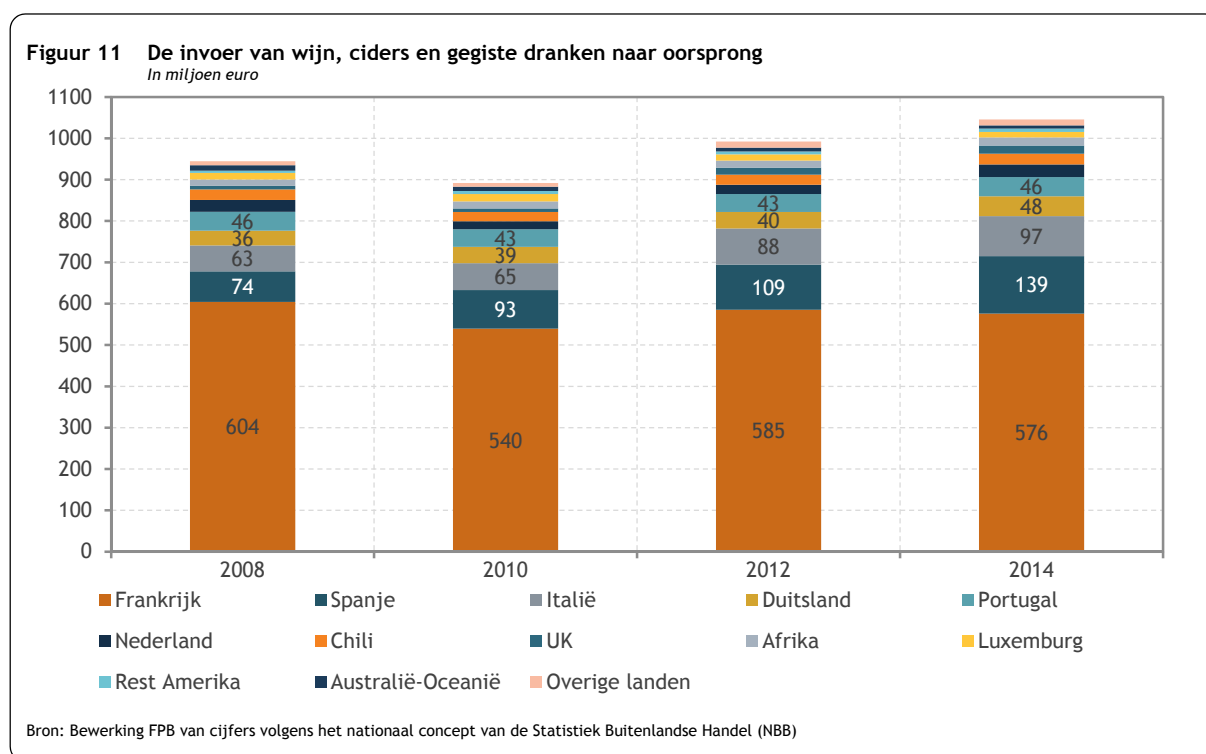
2.4.3. De invoer volgens het land van oorsprong

Figuur 11 geeft de invoer van wijnen, cider en andere gegiste dranken. Figuur 12 geeft de invoer van gedistilleerde alcoholische dranken. Beide zijn alcoholische drankengroepen die op de binnenlandse markt in concurrentie kunnen komen met bier.

De invoer van wijnen, cider en andere gegiste dranken vertegenwoordigt in 2014 nog steeds een groter bedrag dan de uitvoer van bier, maar het verschil wordt klein. Het belangrijkste land van oorsprong blijft Frankrijk, dat zijn aandeel wel heeft zien dalen van 64% in 2008 tot 55% in 2014. De tweede plaats wordt ingenomen door Spanje, dat zijn uitvoer naar België verhoogd heeft van 74 miljoen euro in 2008 tot 139 miljoen in 2014. In 2014 vertegenwoordigde Spanje 13% van de in België ingevoerde wijnen (waaronder ook schuimwijnen zoals cava vallen). Spanje wordt gevolgd door Italië, dat eveneens een duidelijke groei neerzette: van 63 miljoen in 2008 tot 97 miljoen in 2014.

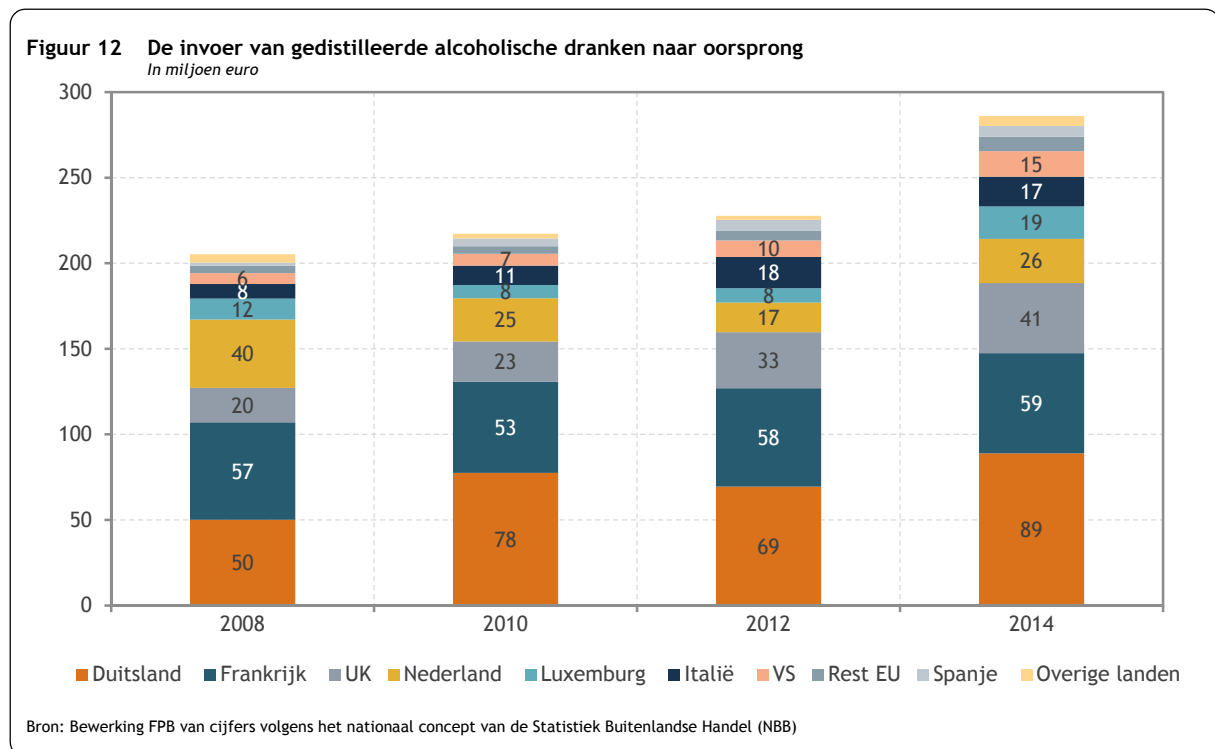
Portugal, dat in het begin van de beschouwde periode nog de vierde plaats bekleedde, heeft zijn uitvoer naar België niet zien stijgen. Sinds 2013 is de invoer van Duitse wijnen belangrijker geworden dan die van Portugese.

Van de wereldwijnen (wijnen van buiten Europa) zijn enkel Chili en Oceanië belangrijk genoeg om zichtbaar te zijn in de figuur. Hun aandeel blijft ook in 2014 nog erg beperkt.

Naast wijnen is het ook goed aandacht te hebben voor de invoer van gedistilleerde alcoholische dranken. Het gaat hier onder meer om whisky, cognac, calvados, gin, rum, likeuren, tequila, bourbon, ouzo, wodka... Die worden naar land van oorsprong getoond in figuur 12. Verhoudingsgewijze heeft de invoer van deze dranken, vooral in het jaar 2014, een veel grotere groei gekend dan die van wijn.

Vooral dranken als gin, whisky, rum en wodka kenden een grote invoergroei in de periode 2008-2014.¹¹ Duitsland en het Verenigd Koninkrijk zagen hun uitvoer naar België flink toenemen, terwijl de invoer uit Frankrijk stagneerde en die uit Nederland terugviel.

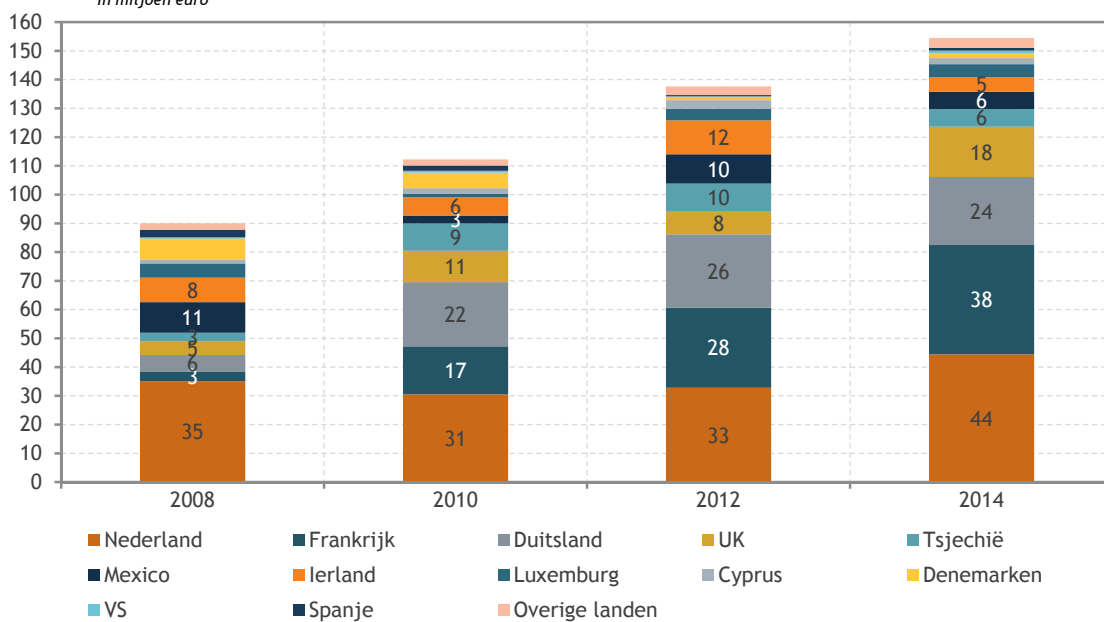
De volgende twee grafieken tonen de invoer van bier en die van mout. De invoer van bier, getoond in figuur 13, kan uiteraard ook een rechtstreekse concurrent zijn voor in België gebrouwen bier. In invoercijfers over bier moet echter ook de mogelijkheid van wederuitvoer (onder andere in het kader van een groothandelsactiviteit) niet uitgesloten worden.

De invoer van bier gaat over kleinere bedragen dan die van wijn en andere alcoholische dranken, zij het in 2014 toch al meer dan 150 miljoen, en vertoont meer schommelingen. Nederland is het belangrijkste land van oorsprong, gevolgd door Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. De invoer van bier uit die drie landen is in de beschouwde periode sterk toegenomen. Ook de invoer van bier uit Tsjechië is gestegen, maar blijft beperkt in waarde. De invoer van bier uit Ierland en Mexico volgt in 2014 die van Tsjechië, maar schommelt sterk in waarde.

Uit figuur 14 blijkt dat Frankrijk onze grootste leverancier is van mout, op ruime afstand gevolgd door Nederland en Duitsland. De invoer van mout kent in deze periode grote schommelingen: het laagste punt werd bereikt in 2010.

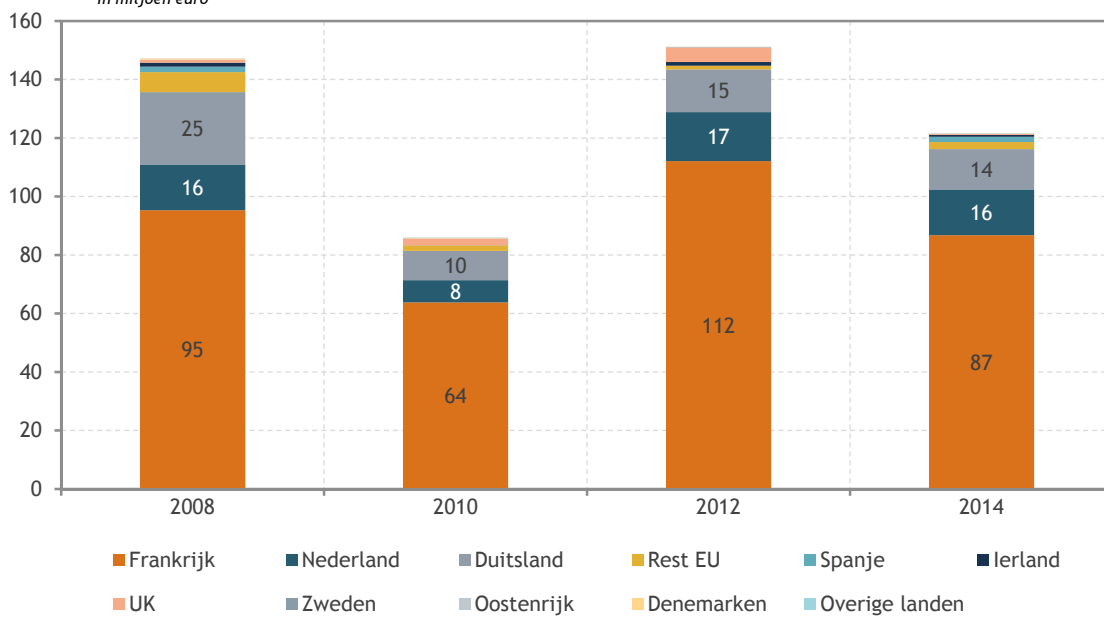
¹¹ Zo groeide de invoerwaarde van gin van 4 miljoen in 2008 tot 25 miljoen euro in 2014, die van whisky groeide van 54 miljoen tot 87 miljoen euro. De invoer van rum (en taifa) groeide van 14 miljoen in 2008 tot 27 miljoen in 2014. Die van wodka groeide van 22 tot 30 miljoen euro.

Figuur 13 De invoer van bier (en brouwerijafval) naar oorsprong
In miljoen euro

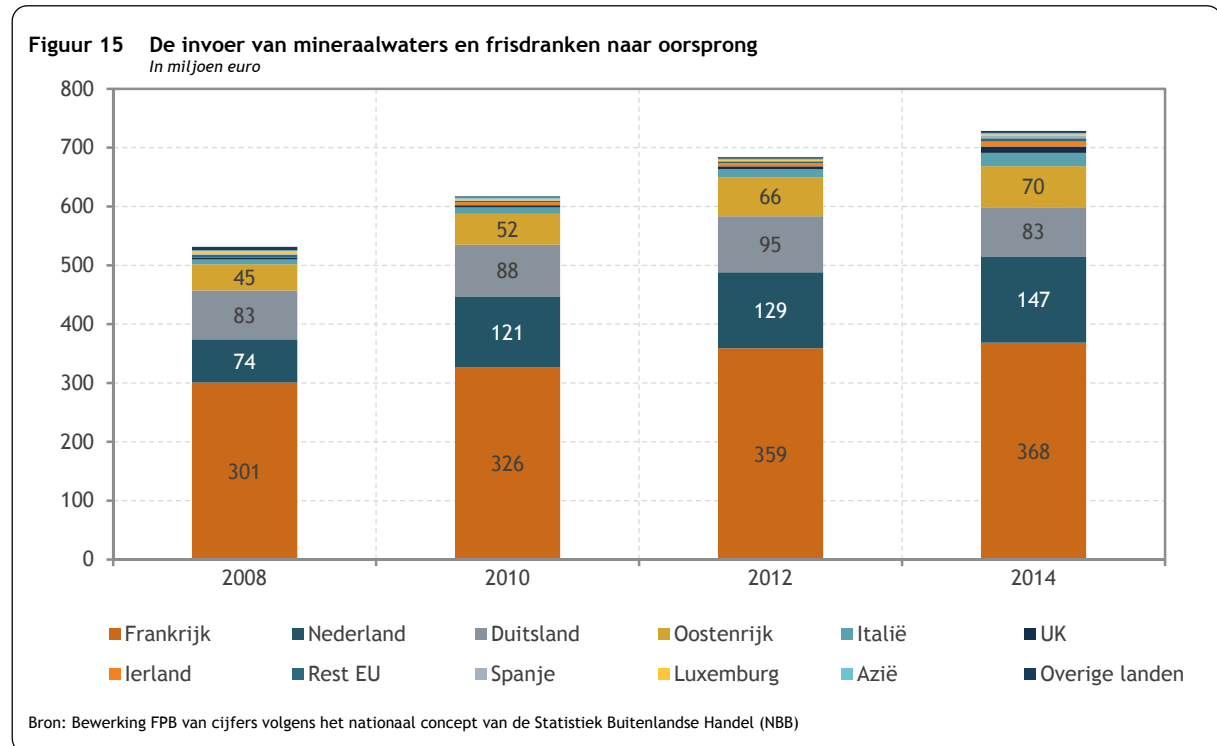
Bron: Bewerking FPB van cijfers volgens het nationaal concept van de Statistiek Buitenlandse Handel (NBB)

Figuur 14 De invoer van mout naar oorsprong
In miljoen euro

Bron: Bewerking FPB van cijfers volgens het nationaal concept van de Statistiek Buitenlandse Handel (NBB)

Figuur 15 toont de evolutie van de invoer van mineraalwaters en frisdranken naar land van oorsprong. De vier belangrijkste invoerlanden zijn hier, in volgorde, Frankrijk, Nederland, Duitsland en Oostenrijk. Tegen 2014 heeft ook Italië reeds een zeker belang gekregen als uitvoerder van mineraalwaters en frisdranken naar België.

3. Analyse de la branche des boissons alcoolisées

Cette partie analyse l'importance de la branche des boissons alcoolisées dans l'ensemble des industries alimentaires (divisions 10 + 11 de la NACE Rév.2), ainsi que son évolution entre 2009 et 2013¹². Elle repose sur les données les plus récentes des comptes nationaux, parues en octobre 2015 et examine plus particulièrement la production, la valeur ajoutée, les investissements et l'emploi¹³.

3.1. Remarque préliminaire sur les comptes nationaux

Dans les comptes nationaux, la branche de l'industrie des boissons regroupe les unités économiques dont l'activité principale est la production de boissons. Outre cette activité principale, elles peuvent exercer une ou plusieurs activités secondaires.

L'étude du tableau des ressources pour l'année 2010 indique que les branches SUT 11A et 11B ont une production particulièrement homogène. Ainsi, en 2010, 92 % de la production de la branche 11A sont imputables à la production de boissons alcoolisées. Le reste de sa production a trait à la fourniture de services d'embouteillage pour le compte de tiers et de services immobiliers, au commerce de boissons, ainsi qu'à la fabrication de boissons rafraîchissantes. De même, 83 % de la production de la branche 11B se rapportent à la fabrication d'eaux et de boissons rafraîchissantes. Les activités secondaires de cette branche concernent la préparation de jus de fruits et de légumes¹⁴ et de produits à base de soja, et le commerce de boissons.

En 2010, il n'y a pas de production secondaire significative de boissons alcoolisées, d'eaux et de boissons rafraîchissantes, réalisée en dehors de l'industrie des boissons.

3.2. Évolution de la production et de la valeur ajoutée

Avec une production de 2,5 milliards d'euros, la branche des boissons alcoolisées représente en 2013, 6,4 % de la production des industries alimentaires en Belgique. En évolution, cette part a légèrement diminué sur la période étudiée (2009-2013)¹⁵. La part de la production de la branche des eaux et boissons rafraîchissantes dans la production des industries alimentaires est plus faible et diminue sur toute la période, passant de 4,6 % en 2009 à 4,0 % en 2013.

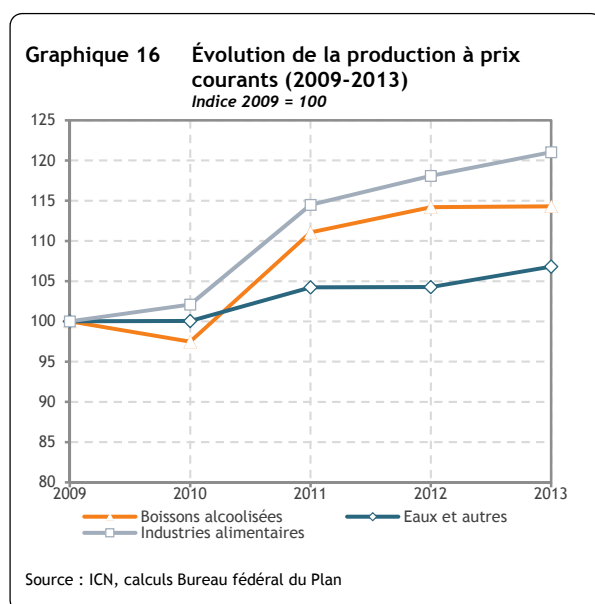
Le graphique 16 illustre l'évolution entre 2009 et 2013, de la production à prix courants des deux branches de l'industrie des boissons ainsi que de l'industrie alimentaire dans son ensemble.

¹² L'analyse de la production et de la valeur ajoutée de la branche des eaux et boissons rafraîchissantes est également reprise à titre de comparaison.

¹³ Pour les investissements et l'emploi, des séries plus longues sont disponibles.

¹⁴ Contrairement à la définition du mot « boisson », qui désigne un liquide que l'on boit, l'industrie des boissons dans la NACE ne comprend pas les jus de fruits et de légumes (NACE 10.32), ni les boissons à base de lait (NACE 10.51).

¹⁵ Pour rappel, elle oscillait autour de 7 % sur la période 1995-2008 étudiée dans l'étude précédente (WP 21-10, décembre 2010).

Sur cette période, la valeur de la production de la branche des boissons alcoolisées a connu une croissance annuelle de 3,4 % en moyenne, supérieure à l'évolution de la production de cette même branche sur la période 1995-2008 (taux de croissance annuel moyen de 1,7 %), mais plus faible que l'évolution de la production des industries alimentaires dans leur ensemble (taux de croissance annuel moyen de 4,9 %).

Sur la même période, la production à prix courants de la branche des eaux et boissons rafraîchissantes se caractérise par une alternance d'années de stabilité et de faible croissance (se traduisant par un taux de croissance annuel moyen de 1,7 %).

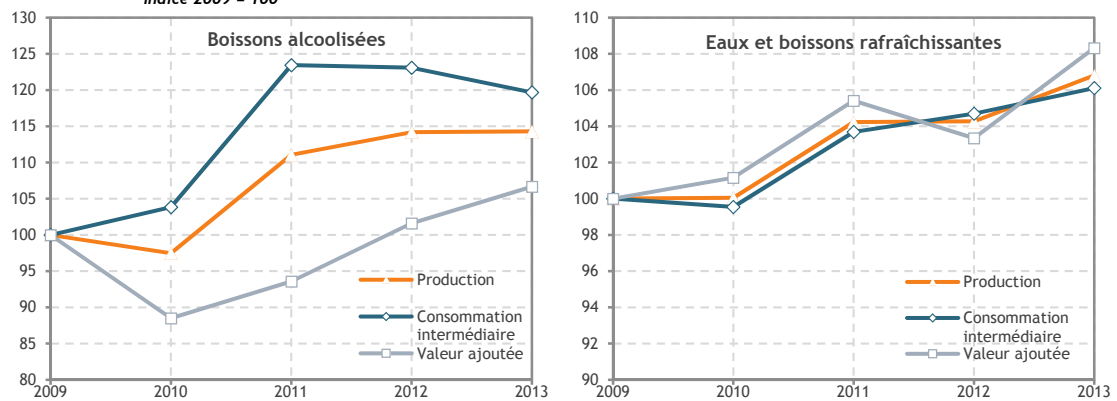
Le poids de l'industrie des boissons est nettement plus élevé si l'on étudie sa part dans le PIB plutôt que sa part dans la production. Ainsi, en 2013, la valeur ajoutée à prix courants de la branche des boissons alcoolisées est de 963 millions d'euros, ce qui représente 13,0 % de la valeur ajoutée de l'ensemble des industries alimentaires et près du double de la valeur ajoutée de la branche des eaux et boissons rafraîchissantes (496 millions d'euros). En évolution, la part de la valeur ajoutée de la branche des boissons alcoolisées dans la valeur ajoutée des industries alimentaires est relativement stable entre 2009 et 2013 et oscille autour de 12,5 %, alors que celle de la branche des eaux et boissons rafraîchissantes est proche de 7 % sur toute la période.

La valeur ajoutée créée par une branche d'activité est la différence entre la valeur de sa production et la valeur des biens et services qui entrent dans son processus de production (soit sa consommation intermédiaire). Les graphiques suivants mettent en parallèle l'évolution de la valeur ajoutée à prix courants des deux branches de l'industrie des boissons avec l'évolution de la production et de la consommation intermédiaire.

Entre 2009 et 2011, la croissance de la production à prix courants de la branche des boissons alcoolisées s'accompagne d'une augmentation deux fois plus importante de la consommation intermédiaire en valeur de la branche¹⁶. La valeur ajoutée à prix courants suit dès lors une évolution nettement moins favorable que la production. La part de la valeur ajoutée dans la production de la branche est ainsi passée de 41,4 % en 2009 à 34,9 % en 2011, pour se redresser légèrement à 38,7 % en 2013.

¹⁶ Les années 2010 et 2011 ont été marquées par une forte hausse du prix de l'orge de brasserie, et parallèlement du prix du malt, qui constituent les matières premières les plus importantes pour la production de la bière.

Graphique 17 Évolution de la valeur ajoutée, de la production et de la consommation intermédiaire à prix courants (2009-2013) des deux branches des boissons
Indice 2009 = 100

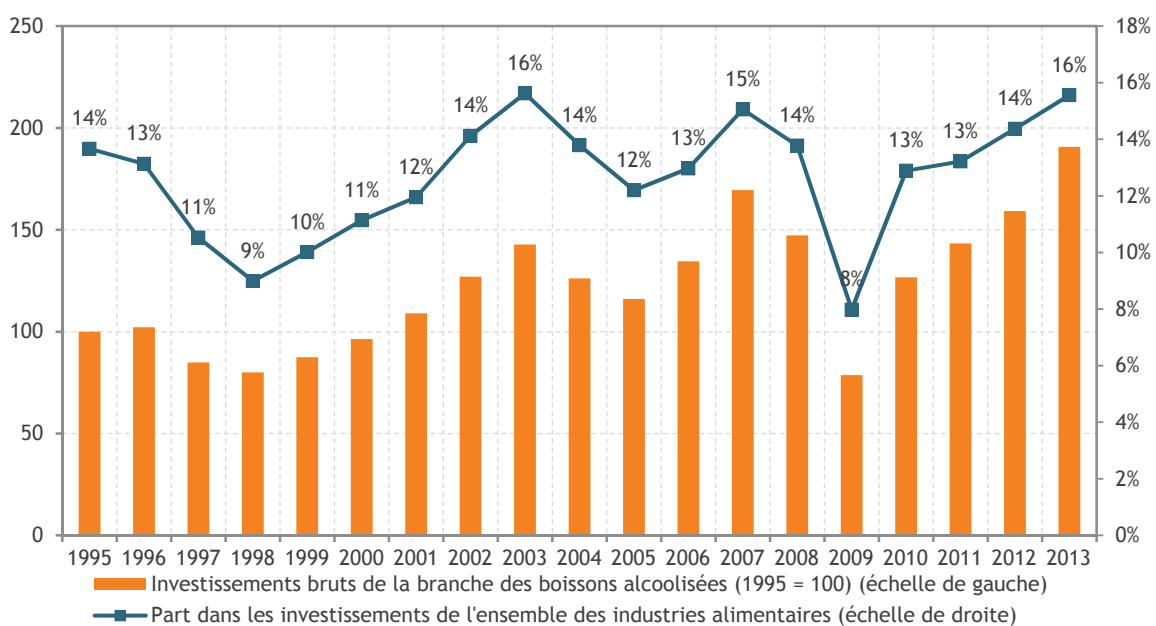
Source : ICN, calculs Bureau fédéral du Plan

La branche des eaux et boissons rafraîchissantes se caractérise par contre, par une évolution parallèle et à la hausse, de la valeur de sa production, de sa consommation intermédiaire et de sa valeur ajoutée entre 2009 et 2013. La part de la valeur ajoutée dans la production d’eaux et de boissons rafraîchissantes est stable, se situant entre 31 et 32 % sur toute la période.

3.3. Évolution des investissements

Le graphique 18 montre l’évolution entre 1995 et 2013, des investissements bruts de la branche des boissons alcoolisées, ainsi que l’évolution de la part de ceux-ci dans l’ensemble des industries alimentaires.

Graphique 18 Évolution des investissements bruts à prix courants de la branche des boissons alcoolisées et de leur part dans l’ensemble des industries alimentaires (1995-2013)
Indice 1995 = 100

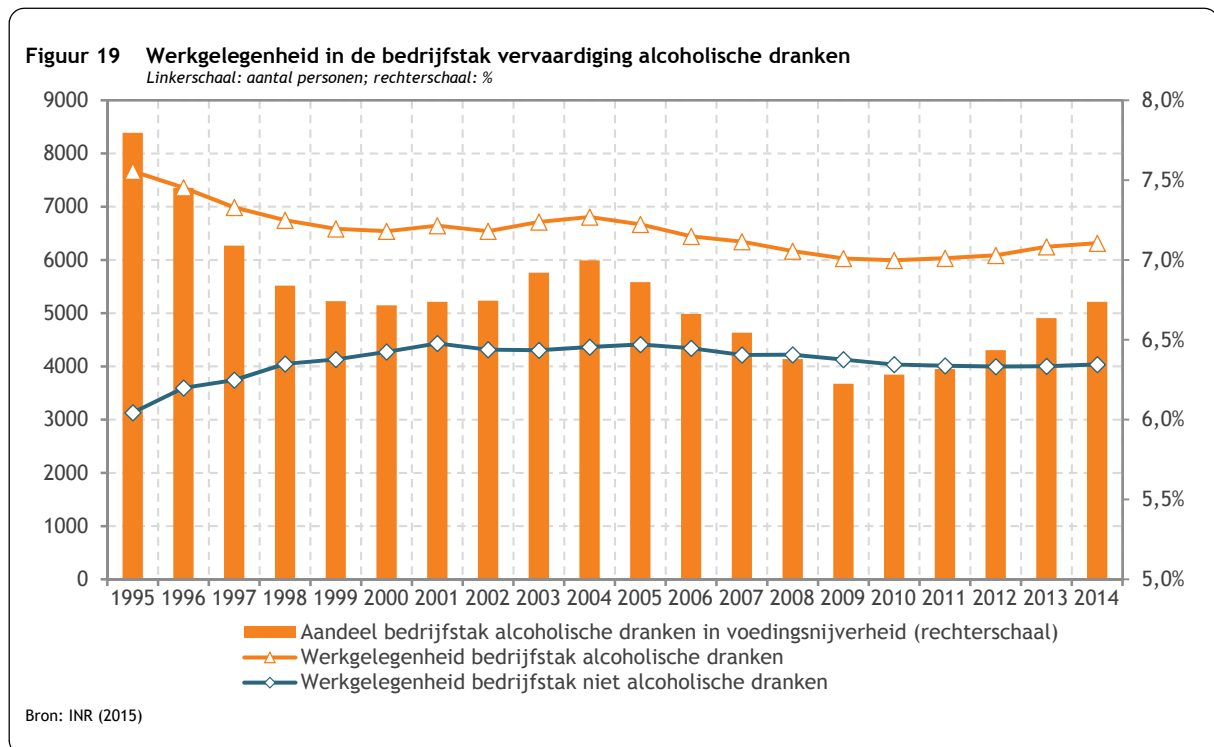
Source : ICN, calculs Bureau fédéral du Plan

En 2013, la branche des boissons alcoolisées a réalisé pour 258 millions d'euros d'investissements bruts, ce qui représente 15,6 % des investissements des industries alimentaires.

En évolution, après avoir atteint en 2009 leur niveau le plus bas des 20 dernières années, les investissements de la branche des boissons alcoolisées affichent une croissance soutenue depuis 2010. Celle-ci se manifeste tant en termes de niveau des investissements bruts à prix courants (ceux-ci ont plus que doublé entre 2009 et 2013), que de la part représentée par ceux-ci dans le total des investissements des industries alimentaires (passant de 8 % à 16 % entre 2009 et 2013).

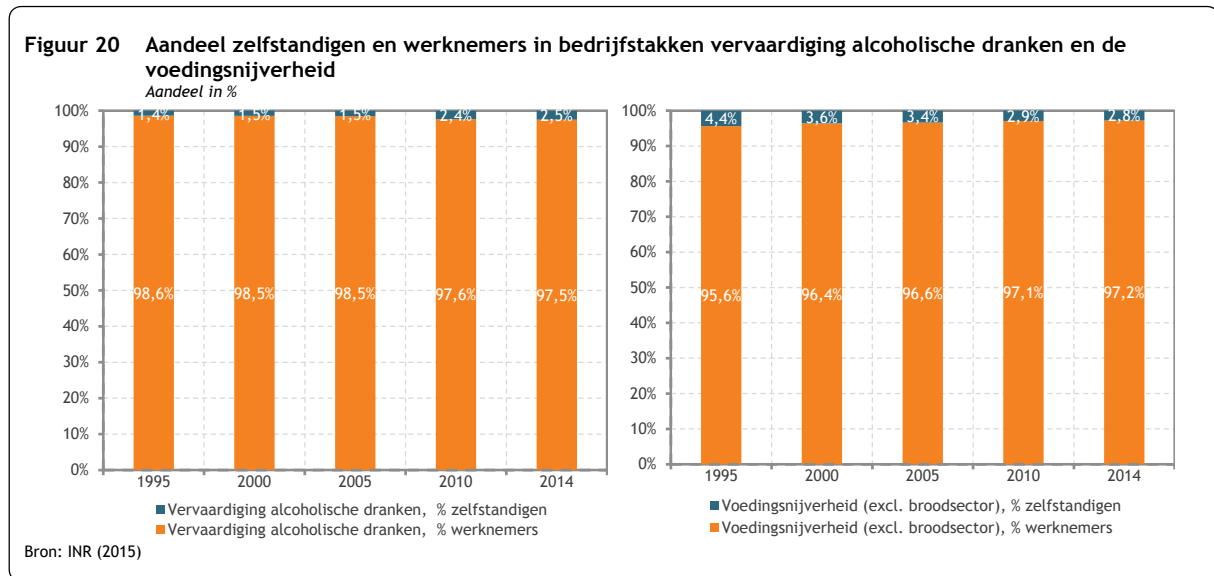
3.4. Evolutie en samenstelling van de werkgelegenheid

Tussen 1995 en 2010 viel de totale werkgelegenheid (werknemers en zelfstandigen) in de bedrijfstak van de vervaardiging van alcoholische dranken terug van ongeveer 7 700 tot 6 000 personen (-22%). De bedrijfstak van de niet alcoholische dranken daarentegen gaf een veel dynamischer verloop te zien: tussen 1995 en 2005 nam de werkgelegenheid er toe met meer dan 40% (van 3 100 tot 4 400 personen), om in de daaropvolgende jaren licht af te nemen (tot ongeveer 4 000 personen in 2010). Net als in de bedrijfstak van de alcoholische dranken viel de werkgelegenheid in de voedingsnijverheid als geheel tussen 1995 en 2010 ook terug, zij het minder sterk (-3%), zodat het aandeel van de bedrijfstak van de alcoholische dranken in de totale werkgelegenheid van de voedingsnijverheid afnam van 7,8% in 1995 tot 6,3% in 2010.

De laatste jaren werd een halt toegeroepen aan de trendmatige daling van de werkgelegenheid in de bedrijfstak van de alcoholische dranken. Tussen 2010 en 2014 steeg de werkgelegenheid zelfs met ruim 300 personen tot ruim 6 300 (+5%). In jaargemiddelde termen ligt het stijgingsritme (1,3%) evenwel minder hoog dan de daling tussen 1995 en 2010 (-1,6% gemiddeld per jaar). In de voedingsnijverheid

daarentegen bleven de laatste jaren arbeidsplaatsen verloren gaan, zodat het werkgelegenheidsaandeel van de bedrijfstak van de alcoholische dranken in de voedingsnijverheid licht toenam (van 6,3% in 2010 tot 6,7% in 2014). In de bedrijfstak van de niet alcoholische dranken is van de dynamiek die tijdens de periode 1995-2005 werd waargenomen niets meer te merken: de werkgelegenheid stabiliseerde er tijdens de afgelopen jaren rond het niveau van 4 000 personen.

Uit figuur 20 kan worden afgelezen dat in de bedrijfstak van de alcoholische dranken werknemers het merendeel uitmaken van de totale werkgelegenheid. Zoals in de rest van de verwerkende nijverheid (en in tegenstelling tot bijvoorbeeld de sector van de marktdiensten) is het aandeel van de zelfstandigen zeer laag. Dankzij een toename van 1,4% in 1995 tot 2,5% in 2014, komt het aandeel van de zelfstandigen in de sector van de alcoholische dranken in de buurt van het cijfer voor de voedingsnijverheid¹⁷ in zijn geheel (2,8% in 2014).

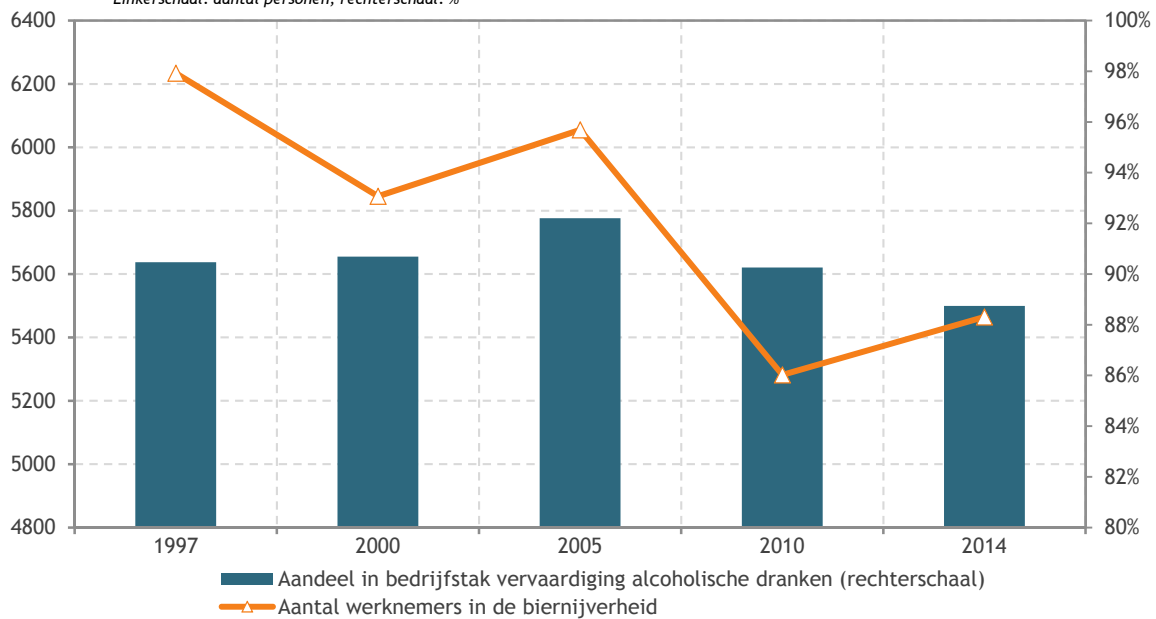
In figuur 21 tot figuur 24 wordt ingezoomd op het verloop en de karakteristieken van de werknemers in de biernijverheid.¹⁸ Over de voorbije twee decennia maakten die gemiddeld 91% uit van het aantal werknemers in de bedrijfstak van de alcoholische dranken.

¹⁷ Cijfer voor de voedingsnijverheid exclusief de bakkerijen. Inclusief de bakkerijen bedroeg het aandeel van zelfstandigen in de voedingsnijverheid 6,1% in 2014.

¹⁸ Om het detail van de biernijverheid voor werknemers te bekomen, werden verdeelsleutels afgeleid uit gedetailleerde RSZ-data toegepast op de cijfers van de nationale rekeningen (berekeningen FPB). Een gelijkaardige oefening voor de zelfstandigen op basis van RSVZ-data werd niet gedaan omwille van een moeilijker toegang tot de gedetailleerde data en het geringe belang van de zelfstandigen in de betrokken bedrijfstak.

Figuur 21 Evolutie van het aantal werknemers in de biernijverheid

Linkerschaal: aantal personen; rechterschaal: %

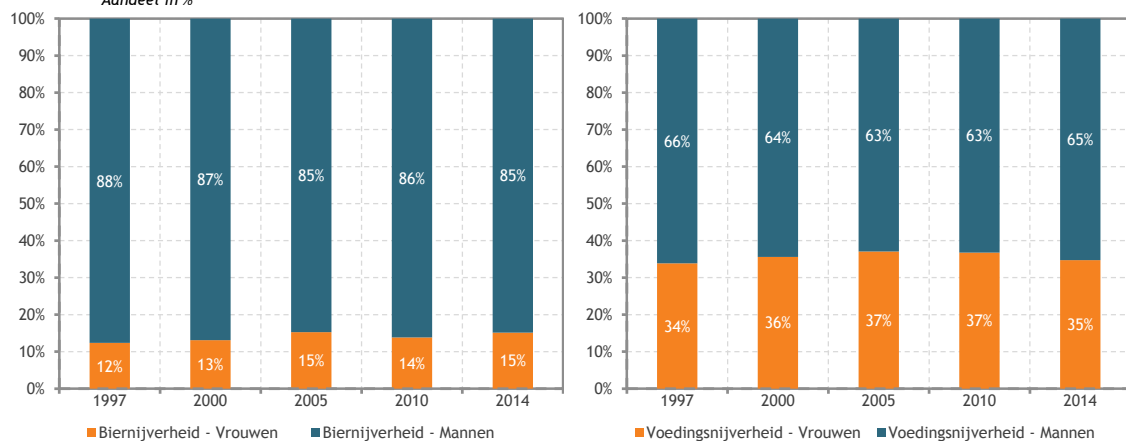

Bron: RSZ, INR (2015)

Tussen 1997 en 2010 daalde het aantal werknemers in de biernijverheid van 6 200 tot 5 300 personen (gemiddeld -1,3% per jaar). De voorbije jaren tekende zich een licht herstel af van het aantal werknemers in de biernijverheid (tot bijna 5 500 personen in 2014). Die toename kon niet verhinderen dat het aandeel van de biernijverheid in het totaal aantal werknemers in de bedrijfstak van de alcoholische dranken tussen 2010 en 2014 enigszins terugviel.

Figuur 22 Werknemers in de biernijverheid en de voedingsnijverheid volgens geslacht

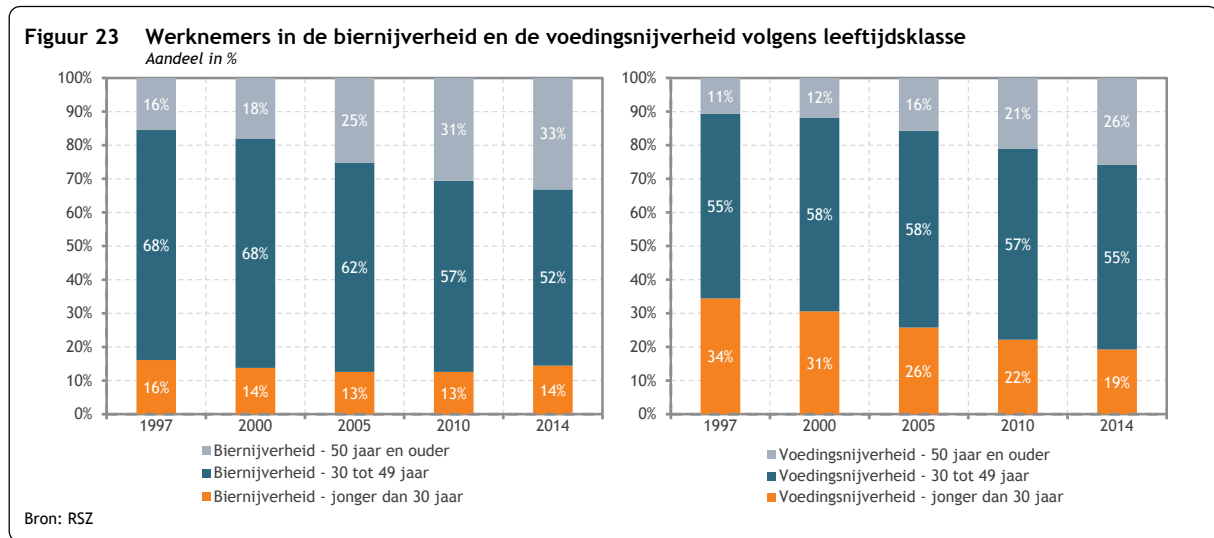
Aandeel in %

Bron: RSZ

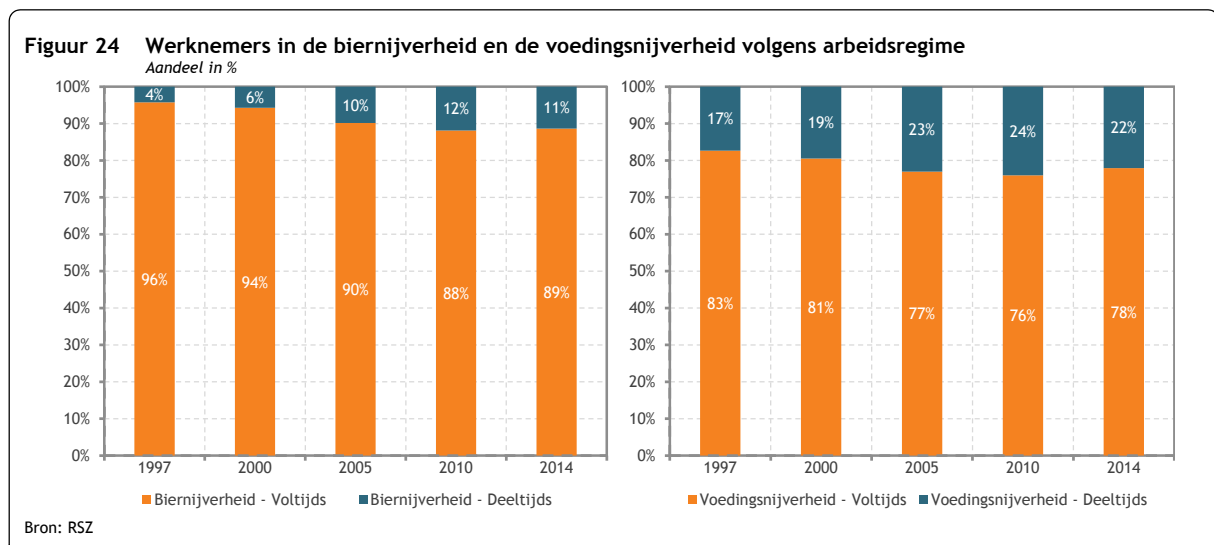
Figuur 22 geeft de opsplitsing van de werknemers in de brouwerijsector naar geslacht. De biernijverheid is traditioneel een sector met een in hoofdzaak mannelijke werknemerspopulatie. Waar in de voedingsnijverheid meer dan 1 op 3 werknemers vrouwen zijn, bedraagt die verhouding in de brouwerijsector 1 op 7. Toch stelt men over de voorbije twee decennia een lichte toename van het aandeel van de vrouwen vast (van 12,4% in 1997 tot 15,2% in 2014). Opmerkelijk is ook dat de toename

van de werkgelegenheid in de brouwerijsector sedert 2010 gepaard ging met een stijgend aandeel van vrouwelijke werknemers.

Ook qua leeftijdsstructuur van de werknemers is het globale beeld van de biersector verschillend van de voedingsnijverheid. De brouwerijsector wordt immers gekenmerkt door een vrij oude werknemerspopulatie: in vergelijking met de rest van de voedingsnijverheid ligt niet alleen het aandeel van 50-plussers hoger, maar bovendien ligt het aandeel van werknemers jonger dan 30 jaar duidelijk lager. Dit beeld veranderde enigszins sedert 2010: waar in de voedingsnijverheid het aandeel van de werknemers jonger dan 30 verder terugliep (van 22,1% in 2010 tot 19,2% in 2014), werd de dalende trend in de brouwerijsector omgebogen in een lichte toename (van 12,6% in 2010 tot 14,4% in 2014).

Qua arbeidsregime vormt de brouwerijsector een bedrijfstak waarin slechts in zeer geringe mate deeltijds gewerkt wordt, wat voor een stuk samenhangt met het lage aandeel van vrouwen in de sector. Toch is in vergelijking met 1997 het aandeel van deeltijdwerk in de brouwerijsector zichtbaar toegenomen, net zoals in de voedingsnijverheid als geheel. Aan die opmars van het deeltijdwerk kwam, zowel in de brouwerijsector als in de voedingsnijverheid, rond 2010 een einde.

Globaal kan geconcludeerd worden dat de werkgelegenheid in de brouwerijsector vrij traditioneel oogt: een hoog aandeel mannen, een vrij oude werknemerspopulatie en relatief weinig deeltijdwerk. De positieve kentering in de evolutie van de werknemers in de brouwerijsector sedert 2010 ging evenwel gepaard met een toename van het aandeel van vrouwelijke en jongere werknemers.

4. Input-output analyse van de productie van en de vraag naar alcoholische dranken

In dit deel van de paper worden twee toepassingen op basis van de meest recente input-outputtabellen (2010) voorgesteld. In sectie 4.1 wordt eerst kort uitgelegd welke specifieke kenmerken input-outputtabellen hebben in vergelijking met de andere, meer beschrijvende, bronnen die in deze studie worden gebruikt.

In sectie 4.2 worden input-outputmultiplicatoren gepresenteerd die een synthetische maatstaf zijn voor de impact van een verandering van de finale vraag naar alcoholische dranken op de productie, het inkomen en de werkgelegenheid van de totale economie. De analyse van de multiplicatoren beschouwt de vervaardiging van alcoholische dranken en de stroomopwaartse effecten (m.a.w. de keten van toeleveranciers) die deze industriële activiteit genereert.

In sectie 4.3 wordt de totale bijdrage aan het Belgische bbp en de werkgelegenheid berekend van de integrale productie- en distributieketen van geproduceerde en ingevoerde alcoholische dranken. Hier gaat de aandacht dus uit naar zowel de stroomopwaartse als de stroomafwaartse effecten van de productie van alcoholische dranken. De stroomopwaartse effecten hebben betrekking op de productie van alcoholische dranken zelf en de keten van toeleveranciers. De stroomafwaartse effecten hebben betrekking op de distributie van (geproduceerde en ingevoerde) alcoholhoudende dranken via de groot- en kleinhandel en de horeca. Tot slot wordt nagegaan hoe die bijdrage geëvolueerd is tussen 2005 en 2010.

4.1. De input-outputtabellen

De goederen en diensten die een bedrijfstak produceert, zijn deels bestemd voor het finaal verbruik (dat bestaat uit particuliere en overheidsconsumptie, investeringen en uitvoer) en deels voor intermediair verbruik in andere bedrijfstakken. Het netwerk van onderlinge leveringen tussen bedrijfstakken dat ontstaat via het intermediair verbruik wordt weergegeven door een input-outputtabel. Die tabel geeft ook aan welk gedeelte van de productie bestemd is voor elke component van het finaal gebruik. Bovenop deze horizontale lezing van een input-outputtabel levert de verticale lezing een beeld van de kostenstructuur van elke bedrijfstak.

Er bestaat een conceptueel verschil tussen bedrijfstakken in input-outputtabellen en in de nationale rekeningen. In input-outputtabellen wordt gewerkt met homogene bedrijfstakken. Die homogene bedrijfstakken zijn zo geconstrueerd dat ze maar één type goed of dienst (hun karakteristiek product) voortbrengen. De overige productie (nevenproductie) van een bedrijfstak wordt met bijbehorende (geschatte) inputs overgebracht naar de bedrijfstakken waarvan ze het karakteristiek product zijn. Uit sectie 3.1 weten we dat de homogene bedrijfstak vervaardiging van alcoholische dranken in de input-outputtabel niet veel van de waargenomen (heterogene) bedrijfstak in de nationale rekeningen verschilt.

De input-outputtabellen van 2010¹⁹ en 2005²⁰ liggen aan de basis van de hierna volgende berekeningen. De berekeningen werden steeds uitgevoerd op het meest gedetailleerde (niet gepubliceerde) niveau.

De hier gebruikte input-outputtabellen van 2005 en 2010 zijn nog beide opgesteld volgens de principes van het Europese Rekeningen Stelsel ESR 1995²¹. De cijfers van de nationale rekeningen aangewend in Sectie 3 zijn daarentegen gebaseerd op de versie van de nationale rekeningen gepubliceerd in oktober 2015, waardoor zij reeds opgesteld zijn volgens de principes van het nieuwe Europese Rekeningen Stelsel ESR 2010 en bovendien gekenmerkt door een aanpassing van het Belgische bedrijfsregister²².

Tot slot is het belangrijk te vermelden dat alle elementen van de input-outputtabel gewaardeerd zijn in basisprijzen. Dit betekent ten eerste dat productgebonden belastingen (indirecte belastingen die per eenheid product geïnd worden), zoals de accijnzen en de btw, uit de prijs verwijderd werden. Ten tweede betekent het dat de prijzen van goederen geen distributiemarges omvatten. De implicaties hiervan voor de berekening van de bijdrage aan het bbp worden besproken in deel 4.3.1.

4.2. Les multiplicateurs de la demande finale

Largement utilisés dans les analyses d'impact économique, les multiplicateurs dérivés des modèles entrées-sorties représentent des mesures synthétiques de la réponse d'une économie à un choc exogène frappant la demande finale. Ils permettent par exemple d'estimer les effets d'une variation des exportations ou des investissements publics sur la production, l'emploi, la consommation énergétique... de l'ensemble de l'économie.

Cette partie étudie les multiplicateurs de production, de revenu et d'emploi des deux branches de l'industrie des boissons pour l'année 2010.

4.2.1. Les multiplicateur de production et de revenu

Les *multiplicateurs de production* mesurent la production qui est générée dans l'ensemble de l'économie, à tous les stades de la production, pour répondre à une variation de la demande finale adressée à la production intérieure d'un bien ou d'un service. Ils constituent une mesure du degré d'intégration des branches entre elles, en **indiquant les branches qui ont le plus de liens avec les autres branches en Belgique**.

Les *multiplicateurs de revenu* traduisent la variation de la production consécutive à la variation de la demande finale, en une variation de revenus de l'ensemble de l'économie. Les revenus sont mesurés en termes d'inputs primaires, qui reprennent la valeur ajoutée augmentée des impôts nets des subventions sur les consommations intermédiaires. Les multiplicateurs de revenu mesurent ainsi l'impact d'une

¹⁹ Instituut voor de Nationale Rekeningen (2013), De input-outputtabellen 2010, Federaal Planbureau, Brussel.

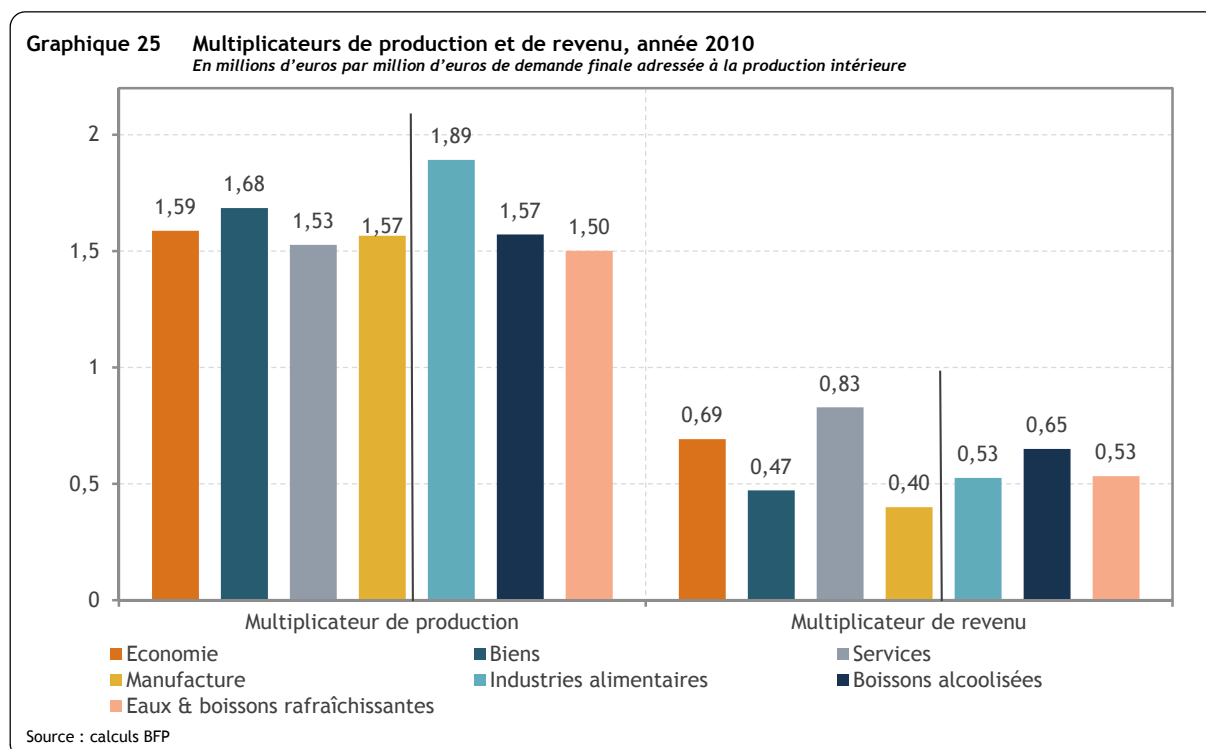
²⁰ Instituut voor de Nationale Rekeningen (2010), De input-outputtabellen 2005, Federaal Planbureau, Brussel.

²¹ Onvermijdelijk stemmen zij wel overeen met verschillende versies van de nationale rekeningen. De tabel voor 2005 stemt overeen met de versie 2008 (gepubliceerd in 2009). De tabel voor 2010 stemt overeen met de versie 2012 (gepubliceerd in 2013).

²² De input-outputtabel van 2010 gebruikt al wel de product- en bedrijfstakclassificaties die gebruikt worden bij het ESR 2010.

variation de la demande finale adressée à la production intérieure d'un bien ou d'un service **sur le PIB d'un pays**.

Le graphique 25 présente les multiplicateurs de production et de revenu des deux branches de l'industrie des boissons pour l'année 2010. Il reprend également à titre de comparaison, ces deux multiplicateurs pour l'économie dans son ensemble, pour la catégorie des biens (NACE 01 à 43) et celle des services (NACE 45 à 99), pour la manufacture (NACE 10 à 33) et pour l'ensemble formé par les industries alimentaires.

La branche des boissons alcoolisées affiche un *multiplicateur de production* de 1,57 en 2010. Cela signifie qu'une augmentation d'un million d'euros de la demande finale adressée à la production belge de boissons alcoolisées engendre une production additionnelle de 1,57 millions d'euros dans l'ensemble de l'économie, directement et indirectement par le biais des approvisionnements intermédiaires domestiques. Le multiplicateur de production des eaux et des boissons rafraîchissantes est légèrement plus faible (1,50).

Ces multiplicateurs de production sont proches du multiplicateur de l'économie et de celui de la manufacture (1,59 et 1,57, respectivement), mais inférieurs au multiplicateur de l'ensemble des biens (1,68) et nettement plus faibles que celui de l'ensemble des industries alimentaires (1,89)²³.

L'analyse des multiplicateurs de production permet également de déterminer dans quelles branches situées en amont se situeront les productions supplémentaires. Ainsi, la production belge de boissons alcoolisées stimule plus particulièrement la production de plusieurs services (commerce de gros des

²³ Plusieurs branches des industries alimentaires affichent des multiplicateurs de production proches de 2, parmi les plus élevés de l'économie.

inputs intermédiaires, conseil de gestion, services immobiliers et publicité) et n'a que peu de retombées sur la production de biens (produits agricoles, alimentaires ou d'emballage)²⁴. Cela s'explique par le recours important des producteurs belges de boissons alcoolisées à des importations intermédiaires directes pour ces produits (céréales, emballages en verre et en métal)²⁵. Ces importations constituent des fuites directes en dehors du circuit de production belge.

La branche des eaux et boissons rafraîchissantes entraîne en amont dans son sillage le commerce de gros, les services aux entreprises, les services de conseil de gestion, le transport routier et plusieurs produits alimentaires.

Les *multiplicateurs de revenu* mesurent les inputs primaires additionnels qui sont créés directement et indirectement dans l'ensemble de l'économie, pour satisfaire une demande finale additionnelle adressée à la production belge d'un bien ou d'un service. En 2010, un million d'euros de demande finale adressée à la production intérieure engendre en moyenne 0,69 millions d'euros de revenu. Les biens dans leur ensemble, la manufacture et les industries alimentaires ont des multiplicateurs de revenu plus faibles (0,47, 0,40 et 0,53, respectivement) que l'ensemble de l'économie (0,69) et les services (0,83).

En 2010, le multiplicateur de revenu de la branche des boissons alcoolisées est de 0,65. Cela signifie que l'augmentation d'un million d'euros de la demande finale adressée à la production belge de boissons alcoolisées se traduit à hauteur de 0,65 millions d'euros par un accroissement du PIB et de 0,35 millions d'euros par un accroissement des importations intermédiaires de la Belgique. Ce multiplicateur supérieur à celui de la moyenne des biens (et proche de celui de la moyenne de l'économie) s'explique avant tout par la part relativement élevée des inputs primaires dans la production de cette branche (0,39 contre 0,23 pour l'ensemble des biens et 0,20 pour l'ensemble des industries alimentaires).

Avec un multiplicateur de revenu de 0,53, la branche des eaux et boissons rafraîchissantes affiche un multiplicateur nettement plus faible que celui de la branche des boissons alcoolisées.

4.2.2. Les multiplicateurs d'emploi

Les *multiplicateurs d'emploi* de la demande finale mesurent l'impact d'une variation de la demande finale adressée à la production belge d'un bien ou d'un service, sur l'emploi total de l'économie²⁶.

Prenons l'exemple d'une augmentation d'un million d'euros de la demande finale adressée à la production belge de boissons alcoolisées. Pour répondre à cette demande additionnelle, l'industrie des boissons alcoolisées va immédiatement mobiliser 2,8 emplois en son sein pour assurer une production d'un million d'euros²⁷. C'est l'emploi initial. Mais pour fournir cette production supplémentaire, l'industrie des boissons alcoolisées va devoir faire appel à ses fournisseurs domestiques directs, mobilisant directement de l'emploi chez ceux-ci. Les fournisseurs domestiques directs de l'industrie des boissons vont à leur tour adresser une demande supplémentaire d'inputs à leurs fournisseurs, qui eux-mêmes vont contacter leurs fournisseurs... À chacune de ces étapes, des emplois seront sollicités pour

²⁴ À l'exception des effets que la branche produit sur elle-même (achat de malt par les brasseurs).

²⁵ En 2010, la branche importe respectivement 91 %, 91 % et 98 % de sa consommation intermédiaire de céréales, emballages en verre et emballages en métal.

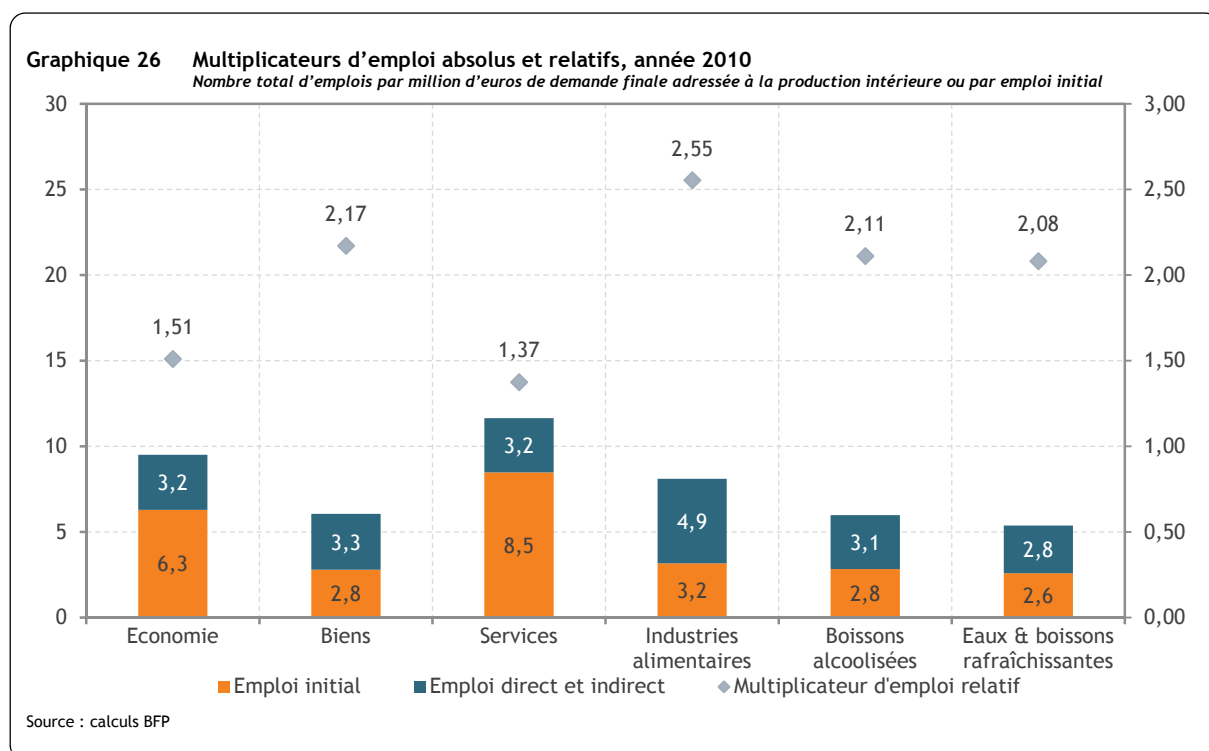
²⁶ L'emploi est mesuré ici en nombre de personnes.

²⁷ Cela correspond au coefficient d'emploi de la branche, qui est de 2,8 emplois par million d'euros de production.

assurer ces productions supplémentaires. Dans notre exemple, 3,1 emplois additionnels sont ainsi mobilisés dans l'économie, directement et indirectement, par le biais des approvisionnements intermédiaires. Ces emplois se retrouvent essentiellement dans les branches fournissant des services (2,5 emplois). Au total, en 2010, il faudra donc mobiliser 6 emplois dans l'ensemble de l'économie, pour répondre à l'augmentation d'un million d'euros de la demande finale adressée à la production belge de boissons alcoolisées.

Ces différents effets en chaîne permettent de dériver deux multiplicateurs d'emploi distincts :

- *un multiplicateur d'emploi absolu*, qui représente le nombre total d'emplois qu'il faut mobiliser dans l'ensemble de l'économie pour satisfaire une demande finale d'un million d'euros adressée à un produit. Le multiplicateur d'emploi absolu de la branche des boissons alcoolisées est ainsi de 6.
- *un multiplicateur d'emploi relatif*, qui représente le rapport entre les effets totaux sur l'emploi et les effets initiaux sur l'emploi d'un changement de la demande finale. Pour la branche des boissons alcoolisées, une demande additionnelle d'un million d'euros de demande finale nécessite au total 6 emplois dans l'économie, dont 2,8 emplois immédiatement mobilisés au sein de la branche par le choc exogène. Le multiplicateur d'emploi relatif de la branche des boissons alcoolisées est donc de 2,11.

Les multiplicateurs d'emploi absolu et relatif des boissons alcoolisées sont presque identiques aux multiplicateurs moyens correspondants des biens (6,1 et 2,17, respectivement), mais plus faibles que ceux de l'ensemble des industries alimentaires (8,1 et 2,55). Les services dans leur ensemble se montrent plus intensifs en emplois que les biens (11,6 emplois mobilisés dans l'ensemble de l'économie par million d'euros de demande finale) et tirent vers le haut le multiplicateur d'emploi absolu de l'ensemble de l'économie (9,5). Ils affichent par contre de plus petits effets multiplicateurs relatifs (1,37 pour les services et 1,51 pour l'ensemble de l'économie).

La branche des eaux et boissons rafraîchissantes affiche des multiplicateurs légèrement plus faibles que ceux des boissons alcoolisées, soit un multiplicateur d'emploi absolu de 5,4 et un multiplicateur d'emploi relatif de 2,08.

4.3. Berekening van de bbp-bijdrage van de vervaardiging van en van de vraag naar alcoholische dranken

4.3.1. Principes

Het aandeel van de vervaardiging van alcoholische dranken in de totale toegevoegde waarde die in de Belgische economie gecreëerd werd, evolueerde van 0,29% in 2005 naar 0,23% in 2010; het aandeel in de werkgelegenheid viel terug van 0,15% naar 0,12%. Om een beeld krijgen van de totale bijdrage van de integrale productie- en distributieketen van geproduceerde en ingevoerde alcoholische dranken aan het Belgische bbp en de werkgelegenheid, moeten hieraan een aantal elementen worden toegevoegd.

Vooreerst dient rekening gehouden te worden met de stroomopwaartse effecten die de productie van alcoholische dranken bij andere toeleverende bedrijfstakken genereert.

Om het volledig effect van de finale vraag naar alcoholische dranken op het bbp (dat ruimer is dan de toegevoegde waarde)²⁸ na te gaan, moeten de accijnzen, de btw en het saldo van de overige productgebonden belastingen en subsidies bij het resultaat van de input-outputanalyse worden geteld.

Door de optelling van bovenstaande elementen bekomt men de directe en indirecte bijdrage aan het bbp en de werkgelegenheid die gegenereerd wordt door de productieschakel in de keten van de alcoholische dranken in België. Indien men echter de integrale keten in kaart wil brengen, dient ook de distributie van zowel binnenlands geproduceerde als ingevoerde alcoholische dranken beschouwd te worden.

Bij de distributie van goederen naar de gebruiker worden handelsmarges gerealiseerd. In de input-outputtabel worden die beschouwd als een levering van de distributiesector (groot- en kleinhandel) aan de verbruiker en niet als een levering van de producent van de goederen. Alcoholische dranken worden niet alleen rechtstreeks door de producenten en de groot- en kleinhandel verdeeld, maar ook door de horeca. Aangezien de horeca echter niet alleen alcoholische dranken verdeelt, drong zich hier een bijkomende berekening op. Volgens de conventies van de Nationale Rekeningen (en input-outputtabellen) wordt de horeca immers verondersteld geen gewone distributie te doen zoals de handel, maar verbruikt het de aangekochte dranken intermediair in een productieproces dat resulteert in het aanbod van diensten aan de verbruiker. Om de bijdrage van de distributie van alcoholische dranken via de horeca expliciet in rekening te kunnen brengen is, in afwijking van de conventies van de nationale rekeningen, de horeca herbeschouwd als een distributeur van drank en voeding. Vervolgens is het aandeel van alcoholische dranken in deze distributie geschat. Voor alle duidelijkheid:

²⁸ Het bbp is gedefinieerd als som van de toegevoegde waarde en het saldo van indirecte belastingen en subsidies die per eenheid product worden geïnd of uitgekeerd. Ook de indirecte belastingen op invoer (btw, accijnzen en invoerrechten) horen hierbij.

onder horeca beschouwen we hier enkel café's en restaurants (NACE 56) en niet hotels en andere vakantieverblijven (NACE 55).

4.3.2. De resultaten

De analyse is gemaakt aan de hand van de input-outputtabellen van 2005 en 2010. De resultaten worden zowel in absolute en relatieve termen (in procent van het overeenkomstige totaal) gepresenteerd.²⁹

a. Bijdrage van de productie van alcoholische dranken tot het bbp en de werkgelegenheid

Tabel 1 Bijdrage van de productie van alcoholische dranken tot het bbp en de werkgelegenheid
bedragen in miljoen euro, werkgelegenheid in aantal personen, aandelen in % van het totaal

	Bedrijfstak alcoholische dranken ¹	Andere bedrijfstakken (stroomopwaarts)	Totaal effect	Bedrijfstak alcoholische dranken	Andere bedrijfstakken (stroomopwaarts)	Totaal effect
Raming voor 2005 op basis van IOT 05						
Toegevoegde waarde	776	371	1147	0,29%	0,14%	0,43%
Btw	106	8	114	0,50%	0,04%	0,53%
Accijnzen	282	12	293	3,88%	0,16%	4,04%
Overige belastingen - subsidies	0	-3	-3	0,00%	0,18%	0,18%
Bbp	1164	387	1551	0,38%	0,13%	0,51%
Werkgelegenheid	6114	4822	10936	0,15%	0,12%	0,27%
Raming voor 2010 op basis van IOT 10						
Toegevoegde waarde	737	419	1156	0,23%	0,13%	0,36%
Btw	117	7	125	0,47%	0,03%	0,49%
Accijnzen	278	9	287	3,64%	0,12%	3,76%
Overige belastingen - subsidies	0	-1	-1	0,00%	0,06%	0,06%
Bbp	1132	434	1567	0,32%	0,12%	0,44%
Werkgelegenheid	5337	5440	10777	0,12%	0,12%	0,24%

¹ Het gaat om de toegevoegde waarde en de werkgelegenheid van de gehomogeniseerde bedrijfstak (waaruit dus de nevenproducties verwijderd zijn, zie hoger).

In tabel 1 worden alle stroomopwaartse effecten van de productie van alcoholische dranken in België beschouwd. Het gaat dus om de initiële, directe en indirecte effecten op het bbp en op de werkgelegenheid van de vervaardiging van alcoholische dranken in België.

De gecumuleerde impact in tabel 1 bestaat uit het effect van de bedrijfstak zelf en een afgeleide component in de andere toeleverende bedrijfstakken. De toegevoegde waarde en werkgelegenheid voortgebracht in de bedrijfstak zelf bedraagt in 2010 respectievelijk 0,23% en 0,12% van het totaal in de economie. Vanuit gebruikszijde wordt zij voor het grootste gedeelte gecreëerd door het finaal verbruik van de output van de bedrijfstak zelf (76%)³⁰ en op de tweede plaats door de intermediaire leveringen aan de horeca (19%)³¹.

²⁹ De input-output tabellen zijn enkel beschikbaar tegen lopende prijzen. De vergelijking tussen 2005 en 2010 van de absolute bedragen is dus deels vertekend door prijswijzigingen.

³⁰ Consumptie (via het groothandel-kleinhandel kanaal) en uitvoer.

³¹ Dit is het verbruik van alcoholhoudende dranken via de horeca.

Om van de toegevoegde waarde naar het bbp-concept over te gaan, moet rekening gehouden worden met de productgebonden belastingen en subsidies. Bij de alcoholhoudende dranken is dat aanzienlijk, vermits niet enkel de btw maar ook de accijnzen meetellen. Die laatste omvatten niet enkel de 'eigenlijke' accijnzen op alcoholhoudende dranken, maar ook de verpakkingshelling³². Enkel de btw en de accijnzen op binnenlandse productie (beide schattingen) zijn meegeteld. Vermits de btw een ad valorem belasting is, moet een deel hiervan aan de handelsmarges worden toegekend in de optiek basisprijzen (prijzen waartegen de stromen in de input-outputtabel geëvalueerd zijn)³³. Een deel van de btw op alcoholische dranken is dus toegekend aan de distributie van alcoholische dranken (zie b) en niet aan de productie ervan.

In 2010 bedraagt het aandeel van de bedrijfstak in het bbp 0,32%. Dat is aanzienlijk hoger dan het aandeel in de zuivere toegevoegde waarde, wat het gevolg is van de accijnzen en andere indirecte belastingen. De bbp-bijdrage van accijnzen en andere indirecte belastingen op in België vervaardigde alcoholische dranken bedraagt 0,11% van het bbp in 2010 (0,13% in 2005).

Ten tweede is er de gecumuleerde toegevoegde waarde en werkgelegenheid bij de andere bedrijfstakken die stoomopwaarts gecreëerd wordt door de productie van alcoholische dranken. Die bedraagt in 2010 0,13% van de totale toegevoegde waarde en 0,12% van de totale werkgelegenheid. Die toegevoegde waarde/werkgelegenheid vinden we nauwelijks terug in de landbouwsector, aangezien de inputs van landbouwproducten nagenoeg volledig worden ingevoerd. Het merendeel van de toeleveringen aan de bedrijfstak van de alcoholische dranken is terug te vinden in de dienstensector, meer bepaald bij diensten aan bedrijven (55%/56%)³⁴ en de distributiesector (16%/14%)³⁵. Bij de industrie vinden we respectievelijk 20% van de gecumuleerde toegevoegde waarde en 18% van de gecumuleerde werkgelegenheid. De fiscale correctie naar het bbp toe is hier beperkt³⁶.

We stellen vast dat het belang van de productie van alcoholische dranken tussen 2005 en 2010 wat gedaald is. Samengevat genereert de vervaardiging van alcoholische dranken in 2010 een gecumuleerde toegevoegde waarde van 1 156 miljoen euro (of 0,36% van de totale toegevoegde waarde), een bijdrage tot het bbp van 1 567 euro (of 0,44% van het bbp) en een gecumuleerde werkgelegenheid van 10 777 personen (of 0,24% van de totale werkgelegenheid). In 2005 bedroegen die percentages nog respectievelijk 0,43% van de toegevoegde waarde, 0,51% van het bbp en 0,27% van de werkgelegenheid.

³² De invoerrechten worden uiteraard enkel geheven op ingevoerde dranken en komen verder aan bod.

³³ Indien een consument bv. wijn rechtstreeks aankoopt bij de producent of bij de kleinhandel zal hem in beide gevallen hetzelfde bedrag aan accijnzen ten laste vallen (hoeveelheidsbelasting), maar in het tweede geval zal het bedrag aan btw een stuk hoger zijn.

³⁴ Uitschieters zijn de hoofdkantoren en consultants (14,8%/19,0%) en terbeschikkingstelling van personeel (4,1%/10,9%). Interimarbeid wordt in de nationale rekeningen bij de werkgelegenheid van de interimkantoren gerekend.

³⁵ Het grootste deel hiervan situeert zich bij de groothandel (13,8%/10,9%). De distributiesector zoals hier gedefinieerd omvat niet enkel de handel maar ook de horeca, de transport- en communicatiediensten.

³⁶ Het betreft hier indirecte belastingen (en subsidies) geheven op/toegekend aan intermediaire leveringen die direct of indirect veroorzaakt worden door het finaal verbruik van alcoholische dranken. De accijnzen betreffen hier niet accijnzen op alcoholische dranken, maar op aardolieproducten die direct of indirect aangewend worden om deze alcoholische dranken te produceren.

b. Bijdrage van de distributie van alcoholische dranken tot het bbp en de werkgelegenheid

De volgende 2 tabellen belichten het bbp-aandeel van de distributie van alcoholhoudende dranken naar de uiteindelijke verbruiker en de totale werkgelegenheid die daarmee verband houdt.

Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de distributie van in het binnenland geproduceerde alcoholische dranken via de groot- en kleinhandel, de distributie van in het binnenland geproduceerde alcoholische dranken via de horeca en de distributie van ingevoerde alcoholische dranken via beide kanalen. Omdat de gecumuleerde effecten beschouwd worden, wordt ook rekening gehouden met de toeleveranciers van de handelaars en de horeca. De vervaardiging van alcoholische dranken wordt (als toeleverende bedrijfstak) uitgesloten om dubbelstellingen met tabel 1 te vermijden.

Tabel 2 Bijdrage van de distributie van in België geproduceerde alcoholische dranken tot het bbp en de werkgelegenheid
bedragen in miljoen euro, werkgelegenheid in aantal personen, aandelen in % van het totaal

	Handel: gecumuleerd effect	Horeca: gecumuleerd effect	Totaal effect	Handel: gecumuleerd effect	Horeca: gecumuleerd effect	Totaal effect
Raming voor 2005 op basis van IOT 05						
Toegevoegde waarde	182	1127	1310	0,07%	0,42%	0,49%
Btw	22	445	467	0,10%	2,08%	2,19%
Accijnzen	3	9	11	0,04%	0,12%	0,16%
Overige belastingen - subsidies	0	1	1	0,02%	-0,09%	-0,07%
Bbp	207	1582	1798	0,07%	0,52%	0,59%
Werkgelegenheid	3133	37136	40269	0,08%	0,91%	0,99%
Raming voor 2010 op basis van IOT 10						
Toegevoegde waarde	326	1411	1736	0,10%	0,44%	0,55%
Btw	47	516	564	0,19%	2,05%	2,23%
Accijnzen	4	1	4	0,05%	0,01%	0,06%
Overige belastingen - subsidies	0	3	2	0,03%	-0,22%	-0,18%
Bbp	376	1930	2306	0,11%	0,54%	0,65%
Werkgelegenheid	5043	37784	42827	0,11%	0,84%	0,96%

Distributie van in het binnenland geproduceerde alcoholische dranken via de groot- en kleinhandel

Eerst wordt het gecumuleerde effect van de *distributie door de handel* van (of de handelsmarges op) in het binnenland geproduceerde alcoholhoudende dranken beschouwd. De gecumuleerde toegevoegde waarde gegenereerd door die activiteit bedraagt in 2010 0,10% van het totaal. De gecumuleerde werkgelegenheid belooft 0,11% van de totale werkgelegenheid. Ze is voornamelijk verdeeld over de distributiesector (73%/76%)³⁷ en diensten aan bedrijven (21%/12%)³⁸.

In 2010 is het effect van distributie door de handel van binnenlandse alcoholische dranken wat toegenomen in vergelijking met 2005 ondanks een afname van het aandeel van de binnenlandse productie in het totaal aanbod van alcoholische dranken. Ten opzichte van 2005 zijn de handelsmarges

³⁷ Het grootste deel hiervan vinden we terug bij de handel zelf: groothandel (38,7%/25,8%) en kleinhandel (28,9%/45,4%).

³⁸ Uitschieters hierin zijn de vastgoedoperaties (4,3%/0,4%), hoofdkantoren en consultants (2,9%/1,3%) en terbeschikkingstelling van personeel (1,6%/3,7%).

op alcoholische dranken over het algemeen toegenomen. Dit geldt met name voor bier, waarvan het (afnemend) binnenlands verbruik nog steeds grotendeels voldaan wordt uit binnenlandse productie (al is er wel een lichte toename van het verbruik uit invoer).

Distributie van in het binnenland geproduceerde alcoholische dranken via de horeca

In de tweede plaats is er een schatting gemaakt van de gecumuleerde toegevoegde waarde/werkgelegenheid van de *horecadiensten* die instaan voor de distributie van in België geproduceerde alcoholische dranken. Wat beoogd wordt zijn de economische effecten van het louter bedienen van deze dranken. Deze activiteit is gemengd met het bedienen van niet-alcoholische dranken en het bereiden van maaltijden, ook na het reduceren van de horeca-activiteit tot een distributiemarge. Het aandeel daarin van de bediening van in België geproduceerde alcoholische dranken werd voor 2010 geraamd op 30,8%. In de onderstaande kader wordt uitgelegd hoe dit percentage verkregen wordt.

Kader 1 Raming van de distributiemarge op alcoholhoudende dranken door de horeca

De “opbrengsten” of “distributiemarges” van de horecadiensten zijn vergelijkbaar met de handelsmarge bij de gewone distributie. Ze zijn gelijk aan de toegevoegde waarde plus de aankoopkosten van diensten en goederen andere dan voedings- en genotsmiddelen. De distributiemarge op alcoholhoudende dranken door de horeca is op volgende wijze geschat.

Eerst werd de prijs van bier verbruikt via de horeca berekend op basis van gegevens over het indexcijfer van de consumptieprijzen. Die prijs werd na aftrek van btw en accijnzen vergeleken met de basisprijs van bier voor binnenlands verbruik die kan worden afgeleid uit de prodcom-statistieken en de gegevens van de buitenlandse handel. Op die wijze verkrijgt men een distributiemarge van 500% (381% voor 2005). Die marge is toegepast op de aankoop door de horeca van in België geproduceerde alcoholische dranken (in basisprijzen). Het bedrag dat daaruit resulteert, is een schatting van de door de horeca gerealiseerde “marges” bij het bedienen van in België geproduceerde alcoholische dranken. In 2010 bedragen die 30,8% (in 2005 30,2%) van de totale opbrengsten van de horecadiensten (na reductie tot een distributiemarge). Als bijkomend rekening gehouden wordt met de bediening van ingevoerde alcoholische dranken, stijgt het percentage tot 38,9% (tegenover 35,7% voor 2005).

Vervolgens werden de gecumuleerde toegevoegde waarde/werkgelegenheid van de horeca-diensten, gherdefinieerd als een distributiemarge, berekend. Het gedeelte dat enkel verband houdt met het bedienen van alcoholische dranken die werden geproduceerd in België is geïsoleerd door 30,8% te nemen van de totale gecumuleerde toegevoegde waarde/werkgelegenheid.

Het horeca-effect van in België geproduceerde alcoholhoudende dranken op de toegevoegde waarde of werkgelegenheid is aanzienlijk: 0,44% van de totale toegevoegde waarde en 0,84% van de totale werkgelegenheid. Dat effect is voornamelijk terug te vinden bij de distributiesector (74%/86%)³⁹ en verder bij de diensten aan bedrijven (21%/12%)⁴⁰. De overgang naar het bbp verhoogt het effect nog vermits het deel btw op horecadiensten dat wordt toegekend aan geproduceerde alcoholische dranken in kaart moet worden gebracht⁴¹. Het gecumuleerde effect bedraagt 0,54% van het bbp.

³⁹ Dit zit bijna volledig bij de horeca (73,4%/86,0%).

⁴⁰ Uitschieters zijn vastgoedoperaties (4,3%/0,4%), hoofdkantoren en consultants (2,9%/1,3%) en terbeschikkingstelling van personeel (5,5%/7,4%).

⁴¹ De accijnzen op alcoholische dranken verbruikt via de horeca zijn toegekend aan de dranknijverheid zelf (zie tabel 1).

Het effect van distributie door de horeca op de toegevoegde waarde en het bbp is weinig veranderd t.o.v. 2005 (een zeer lichte stijging). Het zogenaamd intermediair verbruik van binnenlandse alcoholische dranken door de horeca in de input-outputtabel van 2010 is lager dan in de input-outputtabel van 2005 maar de procentuele horecamarge op alcoholische dranken (zie hoger) is in 2010 een stuk hoger dan in 2005 (er worden dus minder Belgische alcoholische dranken verbruikt via de horeca dan in 2005 maar wel met een hogere distributiemarge). Deze twee effecten compenseren elkaar ongeveer waardoor het aandeel van binnenlandse alcoholische dranken in de totale distributiemarge van de horeca weinig is veranderd⁴².

Distributie van ingevoerde alcoholische dranken via handel en horeca

In de derde plaats werd de bbp-bijdrage van de distributie van ingevoerde alcoholische dranken geschat. De resultaten hiervan zijn weergegeven in tabel 3.

Tabel 3 Bijdrage van de distributie van ingevoerde dranken tot het bbp en de werkgelegenheid
bedragen in miljoen euro, werkgelegenheid in aantal personen, aandelen in % van het totaal

	Zuivere invoer	Handel: gecumuleerd effect	Horeca: gecumuleerd effect	Totaal effect	Zuivere invoer	Handel: gecumuleerd effect	Horeca: gecumuleerd effect	Totaal effect
Raming voor 2005 op basis van IOT 05								
Toegevoegde waarde	0	238	205	444	0,00%	0,09%	0,08%	0,16%
Btw	214	46	81	341	1,00%	0,21%	0,38%	1,60%
Accijnzen	496	3	2	501	6,84%	0,04%	0,02%	6,89%
Overige belastingen - subsidies	5	-1	0	5	-0,33%	0,04%	-0,02%	-0,31%
Bbp	716	286	288	1290	0,24%	0,09%	0,10%	0,43%
Werkgelegenheid	0	4912	6763	11675	0,00%	0,12%	0,17%	0,29%
Raming voor 2010 op basis van IOT 10								
Toegevoegde waarde	0	367	370	737	0,00%	0,12%	0,12%	0,23%
Btw	245	81	135	461	0,97%	0,32%	0,54%	1,83%
Accijnzen	527	4	0	531	6,89%	0,05%	0,00%	6,95%
Overige belastingen - subsidies	5	0	1	5	-0,01%	0,00%	0,00%	-0,01%
Bbp	776	452	506	1734	0,22%	0,13%	0,14%	0,49%
Werkgelegenheid	0	6596	9906	16502	0,00%	0,15%	0,22%	0,37%

In 2010 stellen we een algemene verhoging van de bijdrage tot het bbp en de werkgelegenheid tegenover 2005 vast veroorzaakt door het verbruik van ingevoerde dranken. Dit is logisch vermits er een algemene toename is van het verbruik uit invoer⁴³. Komt daar nog bij dat zowel de handelsmarges als de horecamarge (zie hierboven) op alcoholische dranken zijn toegenomen.

⁴² Procentueel is het effect op de werkgelegenheid wel lager dan in 2005. De werkgelegenheid per eenheid toegevoegde waarde in de horeca is in 2010 lager dan in 2005. Zo is het aandeel van de horeca in de totale toegevoegde waarde gestegen maar dit in de totale werkgelegenheid gedaald (de werkgelegenheid wordt wel gemeten in aantal personen en niet in voltijdse equivalenten).

⁴³ Zowel bij verbruik via de horeca (toename van vooral wijn maar ook een beetje van ingevoerd bier), als via de kleinhandel (sterke dranken en bier). Het aandeel van buitenlandse wijn in de totale private consumptie via de kleinhandel (ingevoerde en binnenlandse dranken) daalt lichtjes.

Zuivere invoer creëert uiteraard geen toegevoegde waarde, maar draagt wel bij tot het bbp via invoerbelastingen: accijnzen, btw en invoerrechten op ingevoerde dranken. Op die wijze staan de ingevoerde alcoholische dranken in voor 0,22% van het bbp (net iets lager dan in 2005).

De distributie van ingevoerde alcoholische dranken creëert een gecumuleerde toegevoegde waarde via de distributiesector (handel) en de horeca. Dit gebeurt op net dezelfde wijze als de distributie van alcoholische dranken die geproduceerd zijn in België.

De handelsmarges op ingevoerde alcoholische dranken hebben een gecumuleerd effect van ongeveer 0,13% op het bbp (0,12% van de totale toegevoegde waarde) en 0,15% van de totale werkgelegenheid (beide gestegen t.o.v. 2005). De verhouding tussen werkgelegenheid en toegevoegde waarde is hoger bij handelsmarges op ingevoerde dranken dan bij handelsmarges op geproduceerde dranken. De reden hiervoor is dat ingevoerde alcoholische dranken meer via de kleinhandel (aan consumenten) verdeeld worden, terwijl binnenlands geproduceerde alcoholische dranken in grotere mate via de groothandel verdeeld worden (voor uitvoer en horeca). De kleinhandel is meer arbeidsintensief dan de groothandel.

De gecumuleerde toegevoegde waarde en de werkgelegenheid voortgebracht door distributie via de handel vinden we hoofdzakelijk terug bij de distributiesector (72%/ 80%)⁴⁴ en de diensten aan bedrijven (22%/16%)⁴⁵. Deze indeling is verschillend van het effect van de distributie via de handel van binnenlands geproduceerde alcoholische dranken omdat, zoals hierboven gezegd, de distributiekanaal van binnenlands geproduceerde en ingevoerde alcoholische dranken verschillend zijn.

De bijdragen van horecadiensten geproduceerd door het bedienen van ingevoerde alcoholische dranken zijn nog steeds aanzienlijk lager dan die van in België geproduceerde alcoholische dranken (via de horeca worden nog steeds relatief weinig ingevoerde alcoholische dranken verbruikt): 0,14% van het bbp (0,12% van de totale toegevoegde waarde) en 0,22% van de totale werkgelegenheid. Ze zijn echter allemaal wel toegenomen t.o.v. 2005.

De indeling van de gecumuleerde toegevoegde waarde en de werkgelegenheid voortgebracht door de distributie van ingevoerde alcoholische dranken via de horeca is uiteraard identiek aan deze van binnenlandse dranken. Er is immers maar één bedrijfstak horeca in de input-outputtabel.

⁴⁴ Groothandel (19,8%/11,5%), kleinhandel (47,2%/64,4%).

⁴⁵ Uitschieters zijn vastgoedoperaties (5,3%/0,8%), hoofdkantoren, advies bedrijfsbeheer (4,3%/4,0%) en terbeschikkingstelling van personeel (1,6%/3,1%).

Totale bijdrage van de integrale productie- en distributieketen van alcoholische dranken

Door de toename van het effect van de distributie van alcoholische dranken is de totale bijdrage van de integrale productie- en distributieketen van geproduceerde en ingevoerde alcoholische dranken in 2010 iets hoger dan in 2005 (1,58% van het bbp in 2010 tegenover 1,53% in 2005), ondanks de daling van de bijdrage veroorzaakt door de binnenlandse productie.

Het totale effect op de werkgelegenheid is in 2010 groter dan in 2005 in aantal personen (70 110 tegenover 62 880), net als in percentage van de totale werkgelegenheid, (1,56% in 2010 tegenover 1,54% in 2005). Maar procentueel is de toename wel iets lager dan bij het bbp. Dit komt door de afname van het aandeel van de horeca in de totale werkgelegenheid, terwijl het aandeel van deze bedrijfstak in de totale toegevoegde waarde is toegenomen.

Tabel 4 Totale bijdrage van de productie en distributie van alcoholische dranken
Aandelen in % van het totaal

	Bijdrage Belgische productie	Bijdrage distributie van Belgische productie	Bijdrage distributie van invoer	Totaal effect
Raming voor 2005 op basis IOT 05				
Toegevoegde waarde	0,43%	0,49%	0,16%	1,07%
Btw	0,53%	2,19%	1,60%	4,32%
Accijnzen	4,04%	0,16%	6,89%	11,09%
Overige belastingen - subsidies	0,18%	-0,07%	-0,31%	-0,20%
Bbp	0,51%	0,59%	0,43%	1,53%
Werkgelegenheid	0,27%	0,99%	0,29%	1,54%
Raming voor 2010 op basis IOT 10				
Toegevoegde waarde	0,36%	0,55%	0,23%	1,14%
Btw	0,49%	2,23%	1,83%	4,56%
Accijnzen	3,76%	0,06%	6,95%	10,76%
Overige belastingen - subsidies	0,06%	-0,18%	-0,01%	-0,14%
Bbp	0,44%	0,65%	0,49%	1,58%
Werkgelegenheid	0,24%	0,96%	0,37%	1,56%